STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE PACANÓW NA LATA 2015-2020

PACANÓW, CZERWIEC 2015

SPIS TREŚCI

I. WSTĘP……..4

1.1. Procedura tworzenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych……...4

1.2 Podstawy merytoryczne Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych……...5

1.3 Założenia metodologiczne……11

II. Społeczno - gospodarcze uwarunkowania strategii .....……...11

2.1 Uwarunkowania społeczne ……...……... 11

2.2 Charakterystyka Gminy Pacanów ..……15

2.3 Szkolnictwo ……..23

2.4 Służba zdrowia ……23

2.5 Podmioty gospodarcze ……24

2.6 Stan rodzin ……...25

2.7 Poziom życia ludności ……..27

2.8 Zagrożenia przestępstwami ……..27

III. DIAGNOZA I ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE PACANÓW.....……...28

3.1. Charakterystyka pomocy społecznej……...……....28

3.2. Ubóstwo……...……35

3.3. Bezrobocie……...……38

3.4. Niepełnosprawność……...……...41

3.5. Długotrwała chorob……42

3.6. Alkoholizm……...……...43

3.7. Przemoc w rodzinie……...……..45

3.8. Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych……...……...47

3.9 Trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego ……48

3.10 Zdarzenie losowe ……...48
3.11 Klęska żywiołowa ……49

IV. MISJA STRATEGII GMINNEJ OŚIRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ W PACANOWIE…….....50
V. INDETYFIKACJA MOCNYCH I SŁABYCH STRON ŻYCIA SPOŁECZNO – GOSPODARCZEGO - ANALIZA SWOT...50
VI. CELE STRATEGII I KERUNKI ZAPOBIEGANIA ZAGROŻENIOM SPOŁECZNYM……50
6.1. Cele główne i operacyjne……55
VII. WDRAŻANIE STRATEGII I MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI….....57
VIII. POTRZEBY W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH……..59
IX. WNIOSKI I UWAGI……..……61

I. WSTĘP

Zadaniem własnym gminy o charakterze obowiązkowym jest opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka.
Powyższy obowiązek wynika z art. 17 ustawy 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz. U. 2015 poz. 163 z póź. zm.).

Opracowanie strategii rozwiązywania problemów społecznych jest szansą pełniejszego wykorzystania wszystkich zasobów publicznych i niepublicznych i ich koordynacji. Przy opracowaniu strategii Rozwoju Problemów Społecznych Gminy Pacanów dokonano przeglądu najistotniejszych problemów życia społecznego, analizując ich źródła oraz poziom natężenia, ustalone zostały słabe i mocne strony tego stanu rzeczy, a także prognozy szans i zagrożeń jakie należy brać pod uwagę przy planowaniu sposobów rozwiązywania problemów.

Nowe regulacje prawne w zakresie pomocy społecznej zwiększyły zakres działań dla samorządu terytorialnego. Nastąpiło przeniesienie organizacji świadczeń pomocy z państwa na organy samorządowe. Decentralizacja polityki społecznej umożliwia diagnozę potrzeb społeczności lokalnej oraz dóbr skutecznych metod ich zaspokojenia. Dzięki temu stworzona została możliwości opracowania zintegrowanego programu pomocy rodzinie, w wyniku którego udzielona pomoc będzie wszechstronna i kompleksowa.

1.1 Procedura tworzenia Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych jest to dokument zawierający koncepcję działania ukierunkowanego na długoterminową pomoc w zaspokojeniu niezbędnych potrzeb osób i rodzin oraz umożliwienia życia w

warunkach odpowiadających godności człowieka. Dokument ten składa się z następujących elementów:

Diagnozowanie sytuacji społecznej w gminie:

- dane demograficzne, informacje o rynku pracy, identyfikacja problemów społecznych, zasoby instytucjonalne i kadrowe, warunki gospodarcze.

Formułowanie misji:

- swoista prośba określenia pożądanego stanu w perspektywie czasu. Opracowanie misji polega przede wszystkim na poszukiwaniu podstawowych wartości, na których opierać się powinna całość działania.

Analiza SWOT:

- czyli porządkowanie informacji pod kątem ich przydatności do strategii oraz grupowaniu problemów na słabe i mocne strony w poszczególnych obszarach problemowych. Ponadto należy dokonać oceny problemu pod względem jego znaczenia.

Monitoring:

- bezpośrednia i ciągła informacja na temat skuteczności i wydajności danego programu. Monitoring powinien być prowadzony w sposób ciągły w oparciu o wskazania w opracowanych programach w postaci spodziewanych rezultatów realizacji poszczególnych celów, programów i zadań.

1.2 Podstawy merytoryczne Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów

Opracowanie Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy na lata 2015 - 2020 oraz jej wdrażanie, odpowiada właściwym przepisom prawnym, do których należą:

- ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity: Dz. U z 2015 r., poz. 163 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 332 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 1118 z późn. zm.),

- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (tekst jednolity: Dz. U. z 2015 r., poz. 149 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493 z późn. zm.);
- ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tekst jednolity: Dz. U. z 2012 r., poz. 1356 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jednolity: Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (tekst jednolity: Dz. U. z 2013 r. poz. 1457),
- ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (tekst jednolity: Dz. U. 2015 poz. 114 z późn. zm.),
- ustawa o pomocy osobom uprawnionych do alimentów z dnia 7 września 2007 r. (Dz. U. z 2012 r., poz. 1228 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. 2011 nr 43 poz. 225 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. 2011 nr 231 poz.1375 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. 2011 nr 127 poz. 721 z późn. zm.),
- ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. 2015 poz. 581 z późn. zm.).

Podstawą do opracowania strategii są następujące przepisy prawne:

Według ustawy o pomocy społecznej wyżej powołanej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości (art. 2 ust. 1 ustawy). Ustawa o pomocy społecznej określa:

1. Zadanie z zakresu pomocy społecznej,
2. Rodzaje świadczeń z pomocy społecznej oraz zasady i tryb ich udzielania,
3. Organizacje pomocy społecznej,

4. Zasady i tryb postępowania kontrolnego w zakresie pomocy społecznej.

Ustawa wymienia również przypadki, w jakich udziela się pomocy społecznej. Według ustawy o pomocy społecznej, pomoc udzielana jest osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

- Ubóstwa,
- Sieroctwa,
- Bezdomności,
- Niepełnosprawności,
- Długotrwałej lub ciężkiej choroby,
- Przemocy w rodzinie,
- Potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- Bezradności w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- Braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy,
- Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego,
- Alkoholizmu lub narkomanii,
- Zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- Klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Ustawa o świadczeniach rodzinnych wyżej powołana określa warunki nabywania prawa do świadczeń rodzinnych oraz zasady ustalenia, przyznawania i wypłacenia tych świadczeń. Świadczeniami rodzinnymi są:

- Zasiłek rodzinny oraz dodatki do zasiłku rodzinnego,
- Świadczenia opiekuńcze: zasiłek pielęgnacyjny i świadczenia pielęgnacyjne,

- Zapomoga wypłacana przez gminę na podstawie art. 22a,
- Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia dziecka.

Ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów wyżej powołana określa zasady postępowania wobec osób zobowiązanych do świadczenia alimentacyjnego na podstawie tytułu wykonawczego, jeżeli egzekucja prowadzona przez komornika sądowego jest bezskuteczna oraz przyznawanie zaliczek alimentacyjnych dla osób samotnie wychowujących dzieci uprawnionych do świadczeń alimentacyjnych na podstawie tytułu wykonawczego, którego egzekucja jest bezskuteczna.

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym stwarza szanse na powrót do społeczeństwa osobom, które z różnych powodów znalazły się na marginesie życia społecznego. Ustawa kładzie nacisk na edukację i aktywizację środowisk marginalizowanych zawodowo i społecznie, a także na wspieranie zatrudnienia dla tych grup.

Drugą formą pomocy przewidzianą w ustawie jest wspieranie zatrudnienia osób, które uległy wykluczeniu społecznemu. Wspieranie może polegać na skierowaniu danej osoby przez Powiatowy Urząd Pracy do pracy u przedsiębiorcy.

W myśl ustawy ochronę zdrowia psychicznego wyżej powołanej zapewniają organy administracji rządowej i samorządowej oraz instytucje do tego powołane. Ochrona zdrowia psychicznego w szczególności polega na:

- Promocji zdrowia psychicznego i zapobieganie zaburzeniom psychicznym,
- Zapewnienie osobom z zaburzeniami psychicznymi wielostronnej i powszechnie dostępnej opieki zdrowotnej oraz innych form opieki i pomocy niezbędnej do życia w środowisku rodzinnym i społecznym,

- Kształtowanie wobec osób z zaburzeniami psychicznymi, właściwych postaw społecznych, a zwłaszcza zrozumienie tolerancji, życzliwości, a także przeciwdziałaniu ich dyskryminacji.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U.2014 poz. 1118 z póź. zm.). Jest to akt prawny wprowadzający kompleksowe rozwiązania dotyczące podstawowych dziedzin działalności organizacji pozarządowych w Polsce. Ustawa reguluje kwestie:

- Prowadzenie działalności pożytku publicznego,
- Uzyskanie przez organizacje pozarządowe statusu organizacji pożytku publicznego oraz konsekwencje z tym związane,
- Nadzór nad prowadzeniem działalności pożytku publicznego,
- Wolontariat.

Ustawa z dnia 26 października 1982 roku o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. 2012r. poz. 1356 z późn. zm). Ustawa zobowiązuje gminę do podejmowania działań do ograniczenia spożywania napojów alkoholowych oraz struktury ich spożywania, inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć mających na celu zmianę obyczajów w zakresie sposobu spożywania tych napojów, działania na rzecz trzeźwości w miejscu pracy, przeciwdziałanie powstawaniu i usuwaniu następstw nadużywania alkoholu, a także wspieranie działalności w tym zakresie organizacji społecznych i zakładów pracy.

Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 roku o ochronie praw lokatorów mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie kodeksu cywilnego (Dz. U. 2014 r. poz. 150 z późn. zm). Ustawa reguluje zasady i formy ochrony praw lokatorów oraz zasady gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy. Tworzenie warunków do zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych należy da zadań własnych gminy.

Gmina na zasadach i warunkach przewidzianych w ustawie zapewnia lokale socjalne i lokale zamienne, a także zaspokaja potrzeby mieszkaniowe gospodarstw domowych o niskich dochodach.

Ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 roku o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz.U. 2011 r. Nr 127 poz.721 z poźn. zm). Ustawa dotyczy osób, których stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza bądź uniemożliwia wypełnianie ról społecznych, a w szczególności zdolności do wykorzystania pracy zawodowej, jeżeli uzyskały orzeczenie:

- O zakwalifikowaniu przez organy orzekające do jednego z trzech stopni niepełnosprawności (lekki, umiarkowany, znaczny),
- Całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy na podstawie odrębnych przepisów,
- O rodzaju i stopniu niepełnosprawności osoby, która ukończyła 16 rok życia na podstawie odrębnych przepisów.

Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 roku o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2015 r. poz. 149). Ustawa określa zadania państwa w zakresie promocji zatrudnienia, łagodzenia skutków bezrobocia oraz aktywizacji zawodowej. Zadania realizowane są poprzez instytucje rynku pracy działające w celu:

- Pełnego i produktywnego zatrudnienia,
- Osiągnięcie wysokiej jakości pracy,
- Zasobów ludzkich,
- Wzmocnienie integracji oraz solidarności społecznej.

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. 2012 poz. 124). Ustawa określa zasady i tryb postępowania w zakresie przeciwdziałania narkomanii oraz zobowiązuje organy administracji rządowej do przeciwdziałania naruszeniom prawa dotyczącego obrotu, wytwarzania,

przetwarzania, przerobu i posiadania substancji, których używanie może prowadzić od narkomanii.

1.3. Założenia metodologiczne

Prowadzenie racjonalnej i długotrwałej polityki społecznej polega na wspomaganiu i kierowaniu rozwoju różnych dziedzin. Priorytetowym narzędziem polityki społecznej jest opracowanie strategii pozwalającej na określenie problemów społecznych oraz definiowanie celów prowadzonych do ich rozwiązań. Główne założenia metodologiczne przyjęte przy opracowaniu polityki społecznej dla gminy obejmuje:

- Charakterystykę i diagnozę problemów gminy oraz ich lokalizacji,
- Zastosowanie analizy SWOT polegającej na grupowaniu problemów na słabe i mocne strony,
- Sformułowanie misji i wizji,
- Zdefiniowanie głównego celu strategicznego i celów pośrednich,
- Uzasadnienie prawidłowego doboru celów oraz ich efektywności,
- Długi horyzont czasowy- 2020 rok powiązany z Programem finansowania Unii Europejskiej na lata 2014-2020,
- Efektywności dokumentu umożliwiających dostosowanie do zmieniających się warunków zewnętrznych i monitorowanie.

II. Społeczno - gospodarcze uwarunkowania strategii.

2.1 Uwarunkowania społeczne

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów określonych w dokumentach akcesyjnych do Unii Europejskiej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 roku przez Radę Europejską w Nicei.

Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003 roku Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej.

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Społecznej i Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004 roku w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowania integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno-społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:

- Wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym;
- Poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim;
- Upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy;
- Rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci;
- Upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego:**

- Radykalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań;
- Ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwiania dochodowego tak, aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności i systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy:**

- Ograniczenie bezrobocia długookresowego;
- Zmniejszenie bezrobocia młodzieży;
- Zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych;
- Zwiększenie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji prawa **do ochrony zdrowia:**

- Wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności;
- Upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- Zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych:**

- Zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością;
- Zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych;
- Rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami;
- Zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną:

- Realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne;
- Zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

Realizacja strategii ma zapewnić możliwość długofalowych działań wspierających osoby i rodziny w procesie odzyskiwania zdolności do samodzielnego funkcjonowania w zmieniających się warunkach społeczno-ekonomicznych, możliwości sukcesywnego zmniejszenia się liczby środowisk uzależnionych od świadczeń pomocy społecznej, a tym samym ograniczenia w przyszłości nakładów państwa i samorządu na pomoc społeczną.

Strategia określa głównie kierunki działań gminy w zakresie pomocy społecznej oraz rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych. Priorytet działań:

- Opieka nad rodziną i dzieckiem,
- Integracja ze środowiskiem osób opuszczających rodziny zastępcze, placówki opiekuńczo-wychowawcze, domy pomocy społecznej, zakłady karne,
- Integracja społeczna osób niepełnosprawnych,
- Opieka nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi,

szkolenie, doskonalenie i doradztwo metodyczne dla kadr pomocy społecznej.

W celu osiągnięcia założeń określonych w niniejszej strategii, założono doprowadzenie do realizacji następujących przedsięwzięć strategicznych:

- zabezpieczenie wsparcia i całodobowej opieki dla osób samotnych, i oczekujących pomocy,
- tworzenie świetlic socjoterapeutycznych i środowiskowych,
- zapewnienie dzieciom niedostosowanym społecznie opieki,
- pomoc rodzinie i dzieciom przez placówki wsparcia dziennego,

2.2 Charakterystyka gminy Pacanów

Położenie gminy - obejmuje ona obszar graniczny województwa świętokrzyskiego po południowo wschodniej stronie. Sąsiaduje przez swą południową granicę, przebiegającą na rzece Wiśle, z województwem małopolskim. Znajduje się w powiecie buskim po wprowadzonych zmianach w ustroju administracyjnym Polski 01.01.1999 r.

W wojewódzkim układzie administracyjnym Gmina graniczy z następującymi jednostkami administracyjnymi:

z powiatu Busko:

- od zachodu z gminą Solec Zdrój
- od północnego zachodu z gminą Stopnica

z powiatu Staszów:

- od północnego wschodu: z gminą Oleśnica,
- od wschodu z gminą Łubnice.

2) województwa małopolskiego

z powiatu Dąbrowa Tarnowska

od południa: z gminami Szczucin i Mędrzechów

Gmina Pacanów zajmuje obszar 124 km^2, co stanowi ok. 1,2% powierzchni całego województwa świętokrzyskiego. Odległość miejscowości gminnej Pacanów od siedziby władz województwa – Kielc- wynosi ok. 70 km. Łączna długość granic gminy wynosi 58 km, z czego 15 km przypada na granicę naturalną na rzece Wiśle.

Mapa 1. Położenie gminy Pacanów w województwie świętokrzyskim

Mapa 2. Położenie Gminy Pacanów w powiecie buskim

Wewnętrzny podział administracyjny Gminy:

W skład Gminy Pacanów wchodzi 28 sołectw tj.; Biechów, Biskupice, Chrzanów, Grabowica, Karsy Dolne, Karsy Duże, Karsy Małe, Kępa Lubawska, Komorów, Kółko Żabieckie, Książnice, Niegosławice, Oblekoń, Pacanów, Podwale, Rataje Karskie, Słupskie, Słupia, Trzebica, Wola Biechowska, Wójcza, Wójeczka, Zborówek, Zborówek Nowy, Zołcza Ugory, Żabiec, Kwasów, Sroczków.

Powiązania wewnętrzne i zewnętrzne Gminy:

Gmina Pacanów posiada dobrze rozwiniętą sieć dróg komunikacji kołowej, odpowiadającej strukturze zagospodarowania przestrzennego wewnątrz Gminy i jej powiązaniom zewnętrznym.

Przez teren Gminy Pacanów przebiegają dwa odcinki dróg o znaczeniu międzyregionalnym:
droga krajowa nr 73 Wiśniówka- Kielce- Tarnów. Jej długość na terenie gminy wynosi 11.94 km. Jest to droga III klasy technicznej o jezdni szerokości 7.0 m. i przekroju drogowym, droga krajowa nr 79 Bytom- Kraków- Sandomierz- Kozienice- Warszawa. Jej długość w granicach gminy wynosi 11.83 km. Jest to droga IV klasy technicznej z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, szerokości 6.0 m. i przekroju drogowym.

Układ podstawowy uzupełnia sieć dróg powiatowych, na którą składają się 24 odcinki o łącznej długość wynoszącej 110, 086 km oraz sieć dróg gminnych składająca się z 126 odcinków o łącznej długości 209, 363 km. Drogi powiatowe, gminne i lokalne realizują przede wszystkim powiązania komunikacyjne wewnątrz gminy oraz powiązania lokalne z miejscowościami w gminach ościennych.

Mapa 3. Wewnętrzny podział administracyjny gminy

Podstawowe dane o strukturze użytków rolnych gminy przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Użytki rolne w gminie Pacanów

Użytki rolne	**Powierzchnia użytków rolnych w ha w latach**	
	2012	
	w hektarach	**procentowo**
Powierzchnia użytków rolnych	10.679	85,74%
Grunty orne	8.983	72,12%
Sady	261	2,01%
Łąki	997	8,00%
Pastwiska	438	3,52%
Lasy	224	1,80%
Pozostałe grunty i nieużytki	1552	12,46%
Razem	12.455	100%

Gminie Pacanów dominują grunty orne i łąki. Znikoma jest powierzchnia sadów i pastwisk. Stosunkowo dużo, bo 1552 ha jest pozostałych gruntów i nieużytków. Gmina Pacanów zaliczana jest w opracowaniach planistycznych do południowego obszaru rolniczego, którego głównym kierunkiem zagospodarowania przestrzennego winien być rozwój wielofunkcyjny oparty na intensywnych procesach restrukturyzacyjnych rolnictwa i gospodarki żywnościowej.

Tabela 2. Klasy bonitacyjne użytków rolnych

Lp.	Klasa bonitacyjna	Procentowy udział
1.	I	6%
2.	II	19%
3.	III	35%
4.	IV	33%
5.	V	5%
6.	VI	2%
7.		**100%**

Źródło: Dane geodezyjne

Gleby gminy są dobre pod względem bonitacyjnym i to determinuje charakter gminy jako rolniczy. Dochody mieszkańców w znacznej części pochodzą z pracy w rolnictwie. Zależność od warunków pogodowych powoduje narażenie na uzależnienie dochodów od aury. Położone w nizinnej części obszary rolnicze narażone są na zalewy wodami Kanału – Strumień i wodami Wisły.

Typowa dla gminy jest wielokierunkowa produkcja z dominującą uprawą produkcji zwierzęcej, zbóż, dużym udziałem ziemniaków i warzyw

Gmina Pacanów charakteryzuje się bardzo niską lesistością. Zalesienie stanowi 1,8% powierzchni ogólnej gminy. Zdecydowana większość rosnących tu lasów stanowi własność prywatną.

Pod względem klimatycznym, teren gminy Pacanów położony jest w regionie nizinnym podkarpackim. Obszar ten cechuje się cieplejszym klimatem o mniejszych opadach niż na terenach sąsiednich. Podstawowe elementy klimatu, ustalone na podstawie wieloletnich obserwacji, kształtują się następująco:

- Opad roczny od 550 do 600 mm,
- Średnia roczna temperatura od 7,5 do 8,0 ° C,
- Czas zalegania pokrywy śnieżnej od 70 do 100 dni.

Lato trwa średnio 90 do 100 dni, a okres wegetacyjny 200 do 210 dni(od 1. IV do 4. XI). Pierwsze przymrozki pojawiają się średnio 1. X a ostatnie 13. V.

Ponadto gmina Pacanów posiada bogatą infrastrukturę m.in. 36 km wodociągów, własną oczyszczalnię ścieków biologiczno – mechaniczną typu - Biogradex oraz ponad 75 km gazociągu (pokrywa 14,8% gminy). Gmina Pacanów weszła w porozumienie z Gminą Solec Zdrój i partycypowała w uruchomieniu wspólnej oczyszczalni ścieków w Świniarach. Z oczyszczalni tej korzysta dodatkowo 5 miejscowości Gminy Pacanów.

Na obszarze gminy znajdują się obiekty wpisane do rejestru zabytków, m.in.:

1) zespól Kościoła Parafialnego P. W. Św. Marcina w Pacanowie

- dzwonnica murowana, 2 połowy XVII, przebudowana w 1906
- kostnica murowana, z początku XX w.
- ogrodzenie z bramkami, murowano-żelazny, z początku XX
- plebania, murowana k. XIX w., przebudowana.
- cmentarz Parafialny w Pacanowie .

2) zespół Kościoła Parafialnego P. W. Św. Idziego w Zborówku

- kościół drewniany, 1459-obecnie prezbiterium nawy murowanej, dobudowany w 1906-1908, wg proj. arch. St. Szpakowskiego, restauracja kościoła drewnianego, ok.1960,
- dzwonnica drewniana, XIX w.,

- kapliczka murowana, XIX w.,
- ogrodzenie murowano-żelazne, 1906-1908,
- cmentarz Parafialny w Zborówku,

3) dawny spichlerz dworski w Słupi.

Ze względu na rolniczy charakter gminy na wsi notuję się nadwyżkę siły roboczej. Dużo ludzi w poszukiwaniu pracy poza gminą.

Tabela 3. Liczba ludności w Gminie Pacanów w latach 2011 – 2014 według stanu na 31 grudnia

Rok	2011	2012	2013	2014
Liczba ludności	7795	7720	7639	7648

Źródło. Dane ewidencji ludności Urzędu Gminy Pacanów

Liczba ludność w Gminie Pacanów ulega systematycznemu spadkowi. Wynika ona z ruchów naturalnych i z migracji. Następuje odpływ ludzi młodych. Wystąpiło zjawisko migracji za granicę Polski.

Gmina ma charakter typowo rolniczy. Brak zakładów przemysłowych produkcyjnych. Rolnictwo stanowi podstawowe źródło dochodu Na urodzajnych glebach, na skalę przemysłową uprawia się warzywa, rośliny okopowe

Gmina Pacanów położona jest województwie świętokrzyskim, w południowo – wschodniej części powiatu buskiego jako jedna z ośmiu gmin. Od północy graniczy z gminą Stopnica i Oleśnica należącą do powiatu staszowskiego. Od wschodu z Gminą Łubnice należącą do powiatu staszowskiego. Po stronie zachodniej przylegają dwie gminy powiatu buskiego, z Gminą Nowy Korczyn i Solec Zdrój. Przez Wisłę graniczy z dwoma gminami Małopolski, Gminą Szczucin i Mędrzechów. Gminę Pacanów przecinają dwie drogi krajowe. Jedna biegnąca z Kielc do Tarnowa, z północy na południe nr 73 i druga z Sandomierz do Krakowa nr 79 krzyżujące się w miejscowości Słupia. Siedzibą gminy jest Pacanów. Urząd gminy mieści się w Pacanowie ul. Rynek 15. Gmina składa się z 28 sołectw, które każde reprezentuje sołtys. W imieniu

mieszkańców w Radzie Gminy Pacanów zasiada 15 radnych wybranych w wyborach samorządowych przewidzianych ustawami.

Poniższy wykres obrazuje rozkład wiekowy ludności gminy. Z niego wynika iż największa ilość osób przypada na wiek 30-34 lata tj. wyż demograficzny lat osiemdziesiątych i okresu lat siedemdziesiątych. Są to roczniki wieku produkcyjnego i przeważają wśród nich mężczyźni. Odmiennie się to układa wśród dzieci przedszkolnych i wczesno szkolnych gdzie widać przewagę dziewczynek. Podobna zależność występuje w grupie poprodukcyjnym lecz z wyraźną przewagą kobiet. W wiek poprodukcyjny wkraczają ostatnie roczniki wyżu powojennego. Poniższy wykres obrazuje rozkład według wieku populacji mieszkańców gminy.

Wykres 1. Struktura demograficzna ludności Gminy Pacanów

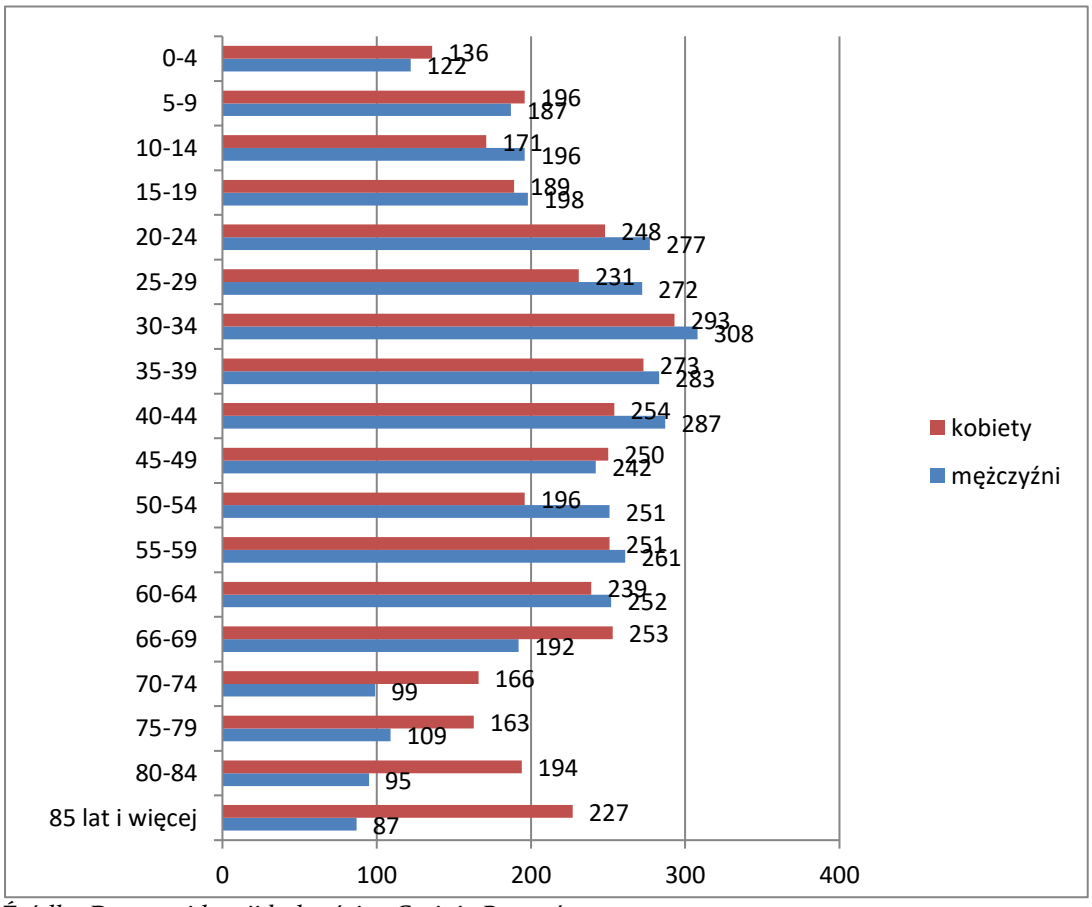

Źródło: Dane ewidencji ludności w Gminie Pacanów

Obecna gęstość zaludnienia to 62 osoby na 1 km^2.Plasuje to naszą gminę poniżej średniej dla województwa Świętokrzyskiego która wynosi 109 osób na 1 km^2według danych GUS

Populacja mieszkańców gminy rokrocznie ulega zmniejszeniu. I tak przy sporządzaniu oceny zasobów pomocy społecznej za roku 2009 odnotowano 7985 mieszkańców, co w stosunku do bieżącego stanu 7648 mieszkańców oznacza spadek o 337 osób. Występuje ujemne saldo przyrostu naturalnego i ujemne saldo migracji. I tak w roku 2013 urodziło się w gminie 42 urodzenia, a 111 zgonów (Urząd Statystyczny w Kielcach). Saldo migracyjne w tym samym roku wyniosło -8. Ubytek jest wynikiem ujemnego przyrostu naturalnego jak i ujemnego salda migracji.

2.3 Szkolnictwo

Na terenie gminy znajdują się dwa przedszkola z rokiem zerowym, cztery szkoły podstawowe i dwa gimnazja. Nie ma szkół średnich.

Tabela 4. Liczba uczniów w placówkach oświatowych

Rok szkolny	**2012/2013**	**2013/2014**	**2014/2015**
Szkoła Podstawowa Nr 1 Pacanów	207	201	211
Szkoła Podstawowa Nr 2 Rataje	110	111	106
SP Wójcza	51	51	63
SP Oblekoń	48	45	48
Gimnazjum Nr 1 Pacanów	135	130	126
Gimnazjum Nr 2	86	94	93
RAZEM	637	632	647

Źródło: Dane UG w Pacanowie

2.4 Służba zdrowia

Na terenie gminy Pacanów znajduje się jeden ośrodek zdrowia z lokalizowany w Pacanowie. Jest to podstawowa opieka zdrowotna. Poradnie specjalistyczne i szpitale znajdują się w większych miastach powiatowych i tam są kierowani chorzy. Placówki takie zlokalizowane są w Busku-Zdroju, Staszowie i Dąbrowie Tarnowskiej. Prócz lekarzy POZ w ośrodku tym

pracują pielęgniarki środowiskowe świadczące pomoc w miejscu zamieszkania pacjentów. Poniższa tabela obrazuje skalę udzielonych porad w ostatnich trzech latach.

Tabela 5. Liczba przyjęć pacjentów w Ośrodku Zdrowia w Pacanowie

2012 r.	Personel	Ilość porad
1	Lekarz POZ	17630
2	Pielęgniarki środowiskowa (dwie osoby))	4016
3	Pielęgniarka szkolna	2923
4	Stomatolog	2114

2013 r.	Personel	Ilość porad
1	Lekarz POZ	17593
2	Pielęgniarki środowiskowa (dwie osoby))	4750
3	*Pielęgniarka szkolna*	*2935*
4	Stomatolog	2114

2014 r.	Personel	Ilość porad
1	Lekarz POZ	17004
2	Pielęgniarki środowiskowa (dwie osoby))	3958
3	Pielęgniarka szkolna	2557
4	Stomatolog	2114

Źródło: Dane OZ

Ponadto funkcjonuje gabinet pielęgniarki środowiskowej utworzony przez Caritas Diecezji Kieleckiej w Pacanowie ul. Kościelna .Pomaga osobom chorym na terenie całej gminy. W ubiegłych latach pielęgniarka tego punktu wykonała wizyty wg podanego poniżej zestawienia.

Tabela 6. Pomoc udzielona przez Punkt Caritas w Pacanowie

Rok	2012	2013	2014
Ilość pacjentów	529	571	521
Ilość wizyt	1829	1863	1799

Źródło: Dane punktu Caritas

2.5 Podmioty gospodarcze

Liczba podmiotów gospodarczych (prywatne, publiczne, podział na sekcje),

Tabela 7. Statystyka podmiotów gospodarczych w Gminie Pacanów

	Jednostka miary	2012	2013	2014
PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON - G. Pacanów				
Podmioty wg sektorów własnościowych				
podmioty gospodarki narodowej ogółem	-	327	325	341

sektor publiczny - ogółem	-	15	15	15
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	-	12	12	12
sektor prywatny - ogółem	-	312	310	326
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	-	258	255	267
sektor prywatny - spółki handlowe	-	9	9	9
sektor prywatny - spółdzielnie	-	2	2	2
sektor prywatny - fundacje	-	3	3	4
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	-	21	22	23
Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007 oraz sektorów własnościowych				

Źródło: Dane Urząd Statystyczny w Kielcach

Poza rolnicza działalność gospodarcza w postaci dużych zakładów pracy nie istnieje. Są to zazwyczaj małe firmy kilku osobowe lub jedno osobowe. Zajmują się handlem i usługami na rzecz miejscowej ludności. Według powyższych danych na terenie gminy w sektorze publicznym funkcjonowało niezmiennie przez ostatnie trzy lata 15 zakładów pracy z czego 12 należało do sektora państwowego bądź samorządu. Niewielki przyrost wystąpił w sektorze liczba podmiotów gospodarczych (prywatne, publiczne, podział na sekcje),

Tabela 8. Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Pacanów

	Jednostka miary	2012	2013	2014
PODMIOTY GOSPODARKI NARODOWEJ WPISANE DO REJESTRU REGON - G. Pacanów				
Podmioty wg sektorów własnościowych				
podmioty gospodarki narodowej ogółem	-	327	325	341
sektor publiczny - ogółem	-	15	15	15
sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	-	12	12	12
sektor prywatny - ogółem	-	312	310	326
sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	-	258	255	267
sektor prywatny - spółki handlowe	-	9	9	9
sektor prywatny - spółdzielnie	-	2	2	2
sektor prywatny - fundacje	-	3	3	4
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	-	21	22	23
Podmioty wg sekcji i działów PKD 2007 oraz sektorów własnościowych				

Źródło: Dane Urząd Statystyczny w Kielcach

Poza rolnicza działalność gospodarcza w postaci dużych zakładów pracy nie istnieje. Są to zazwyczaj małe firmy kilku osobowe lub jedno osobowe. Zajmują się handlem i usługami na rzecz miejscowej ludności. Według powyższych danych na terenie gminy w sektorze publicznym funkcjonowało niezmiennie przez ostatnie trzy lata 15 zakładów pracy z czego 12 należało do sektora państwowego bądź samorządu. Niewielki przyrost wystąpił w sektorze prywatnym. Osiągane wynagrodzenie jest poniżej średniej krajowej, która w 2014 r. wyniosła 3783,46 zł brutto (Dane GUS).

2.6 Stan rodzin

Na podstawie dokumentów którymi dysponuje GOPS z pomocy na podstawie ustawy o pomocy społecznej korzystało w 2014 roku 275 rodzin o łącznej liczbie osób 932. Stąd przeciętna ilość osób w rodzinie 3,39. W tym było 28 rodzin wielodzietnych tj. przynajmniej z czwórką dzieci. Odnotowano 19 rodzin niepełnych gdzie rodzic samotnie wychowuje dziecko bądź dzieci. Jednak wśród nich było 71 osób samotnych. Innymi kategoriami rodzin odnotowanych to rodziny dotknięte bezrobociem w liczbie 61, rodziny z problemami zdrowotnymi w ilości 111, z niepełno sprawnościami 86, z odnotowanym problemem alkoholowym 14, dotkniętych przemocą 4 i z problemem uzależnienia narkotykowego 1. Spośród nic wyodrębniono 197 rodzin (gospodarstw domowych) jako ubogich. Zakwalifikowano do nich te o dochodzie poniżej ustawowego kryterium dochodowego z ustawy o pomocy społecznej. Na czas sporządzania Strategii wynosiły one dla osoby w rodzinie 456zł, a osoby samotnej 542zł.

Z terenu gminy w domach dziecka przebywa 8 dzieci z czterech rodzin. Za dwoje z nich gmina ponosi odpłatność w 50% kosztów utrzymania. W okresie ostatnich trzech lat odnotowano jedną rodzinę z której dziecko zostało umieszczone w domu dziecka. Jednak po przeprowadzonej pracy z rodziną dziecko powróciło do domu.

GOPS ma styczność z jedną rodziną zastępczą spokrewnioną w której aktualnie pod opieką przebywa jedno dziecko. Na terenie gminy funkcjonuje jedna rodzina zastępcza zawodowa opiekująca się 5-ciorgiem dzieci.

GOPS ma styczność z jedną rodziną zastępczą spokrewnioną w której aktualnie pod opieką przebywa jedno dziecko. Na terenie gminy funkcjonuje jedna rodzina zastępcza zawodowa opiekująca się 5-ciorgiem dzieci.

Z wieloletnich obserwacji zjawiska dotyczącego umieszczania dzieci w placówkach stacjonarnych stwierdzić należy że wielkość ta jest stała. I waha się w granicach 8 do 10 dzieci z terenu gminy. Zmiana ustawowa o odpłatności za ich pobyt w placówce przez gminę miejsca ostatniego zamieszkania nakłada obowiązek odpowiedniej dbałości o sytuację rodzin i wczesne reagowanie na trudności w ich funkcjonowaniu. Z wieloletnich obserwacji zjawiska dotyczącego umieszczania dzieci w placówkach stacjonarnych stwierdzić należy że wielkość ta jest stała. I waha się w granicach 8 do 10 dzieci z terenu gminy. Zmiana ustawowa o odpłatności za ich pobyt w placówce przez gminę miejsca ostatniego zamieszkania nakłada obowiązek odpowiedniej dbałości o sytuację rodzin i wczesne reagowanie na trudności w ich funkcjonowaniu.

2.7 Poziom życia ludności

Dochody na mieszkańca gminy w porównaniu do powiatu buskiego przedstawiają się jak poniżej.

Tabela 9. Dochód gminy na mieszkańca

Dochód na mieszkańca					
Kod	Jednostka terytorialna	gminy bez miast na prawach powiatu			
		ogółem			
		2010	2011	2012	2013
		zł	zł	zł	zł
2601000	Powiat buski	2896,03	3112,92	3093,15	3348,07
2601000	Powiat buski - GMINY WIEJSKIE	0,00	0,00	3443,69	3539,59
2601042	Pacanów (2)	3097,75	2571,52	2838,83	2854,40

Źródło: Dane statystyczne GUS

Poziom dochodu gminy na mieszkańca jest niższy niż średnia dla powiatu buskiego.

2.8 Zagrożenie przestępstwami

Tabela 9. Przestępstwa na terenie Gminy Pacanów

Przestępstwa	2012	2013	2014
Znęcanie się nad rodziną	8	9	4
Kradzież mienia	10	11	19
Kradzież z włamaniem	13	18	8
Bójka i pobicie	0	0	2
Przestępstwa drogowe	6	5	8

Rozboje, wymuszenia	0	1	0
Przestępstwa narkotykowe	0	0	0

Źródło: Komisariat Policji w Stopnicy

III . DIAGNOZA I ANALIZA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W GMINIE PACANÓW

3.1 Charakterystyka pomocy społecznej

Pomoc społeczna pełni znaczącą funkcję zabezpieczenia społecznego, a jej przedmiotem są działania ukierunkowane na przeciwdziałanie i łagodzenie skutków przemian dokonujących się w obszarze życia społecznego.

W Pacanowie instytucją wykonującą zadania należące do właściwości gminy z zakresu pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Przy ich pomocy Ośrodek Pomocy Społecznej wpływa na rozwiązywanie bądź ograniczanie problemów społecznych jakie występują lub mogły by wystąpić. Wpływanie na problemy społeczne zostało określone ustawą o pomocy społecznej według zadań rozłożonych pomiędzy administracją rządową i samorządową. Administracja rządowa z racji swojej ograniczonej struktury zleca swoje zadania samorządowi i są to zadania zlecone z zakresu administracji rządowej. Prócz zadań zleconych samorządowi określonych ustawą o pomocy społecznej są zadania zlecone ustawą o świadczeniach rodzinnych, przeciwdziałania alkoholizmowi i innych. Połączenie w ramach jednej instytucji zadań pozwala objąć rodzinę i osobę kompleksowym systemem wsparcia oraz skuteczniej rozwiązać problemy społeczne.

Ośrodek Pomocy Społecznej realizuje zadania o charakterze własnym, własnym obowiązkowym i zleconym.

Do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy:

- ➔ opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;
- ➔ sporządzanie, zgodnie z art. 16a, oceny w zakresie pomocy społecznej;
- ➔ udzielanie schronienia, zapewnienie posiłku oraz niezbędnego ubrania osobom tego pozbawionym;
- ➔ przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych;
- ➔ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych;
- ➔ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego;
- ➔ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osobom bezdomnym oraz innym osobom niemającym dochodu i możliwości uzyskania świadczeń na podstawie przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- ➔ przyznawanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego;
- ➔ opłacanie składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe za osobę, która zrezygnuje z zatrudnienia w związku z koniecznością sprawowania bezpośredniej, osobistej opieki nad długotrwale lub ciężko chorym członkiem rodziny oraz wspólnie niezamieszkującymi matką, ojcem lub rodzeństwem;
- ➔ praca socjalna;
- ➔ organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych, w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- ➔ prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych;
- ➔ (uchylony)
- ➔ dożywianie dzieci;
- ➔ sprawienie pogrzebu, w tym osobom bezdomnym;
- ➔ kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu;
- ➔ pomoc osobom mającym trudności w przystosowaniu się do życia po zwolnieniu z zakładu karnego;
- ➔ sporządzanie sprawozdawczości oraz przekazywanie jej właściwemu wojewodzie, również w formie dokumentu elektronicznego, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- ➔ utworzenie i utrzymywanie ośrodka pomocy społecznej, w tym zapewnienie środków na wynagrodzenia pracowników;
- ➔ przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych;

- ➔ opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne określonych w przepisach o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,
- ➔ przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- ➔ przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- ➔ prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- ➔ podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznanych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- ➔ współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy:

- ➔ organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- ➔ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków związanych z klęską żywiołową lub ekologiczną;
- ➔ prowadzenie i rozwój infrastruktury środowiskowych domów samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi;
- ➔ realizacja zadań wynikających z rządowych programów pomocy społecznej, mających na celu ochronę poziomu życia osób, rodzin i grup społecznych oraz rozwój specjalistycznego wsparcia;
- ➔ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia, posiłku oraz niezbędnego ubrania cudzoziemcom, o których mowa w art. 5a ustawy o pomocy społecznej;
- ➔ przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych, a także udzielanie schronienia oraz zapewnianie posiłku i niezbędnego ubrania cudzoziemcom, którym udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych lub zgody na pobyt tolerowany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- ➔ wypłacanie wynagrodzenia za sprawowanie opieki.

Tabela 10. Kwota środków wydawanych na pomoc społeczną w gminie Pacanów w latach 2004- 2008 w złotych

Wyszczególnienie		**Kwota środków wydawanych na pomoc społeczną w gminie Pacanów w latach w złotych**		
		2012	**2013**	**2014**
Zadania własne				
Zasiłki stałe	1	151 831	171 451	176 352
Zasiłki celowe	2	65 384	70 759	49 260
Zasiłki okresowe	3	116 000	142 000	168 000
Dożywianie	4	150 809	138 884	106 796
Usługi opiekuńcze	5	42 437	43 839	47 644
Ilość osób wymagających pomocy opiekunki	6	20	24	18
Opłata za pobyt podopiecznych w DPS	7	373 789	391 760	411 374
Zadania zlecone	8	69 791	84 324	104 715
W tym: klęski żywiołowe zdarzenia losowe	9	0	0	0
W tym usługi psychiatryczne	**10**	69 791	84 324	104 715
Ilość osób		17	18	18
Świadczenia rodzinne i alimentacyjne				
Zasiłki rodzinne	11	1 369 365	1 219 506	1 065 329
Ilość rodzin		420	390	320
Zaliczka alimentacyjna/ fundusz alimentacyjny	12	162 666	186 299	158 170

Ilość osób	13	44	39	28
Ogółem	**14**	**1532031**	**1 405 805**	**1223499**

Źródło: Sprawozdanie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pacanowie.

Dokonując analizy danych w tabeli należy stwierdzić, że generalnie kwota środków finansowych na zadania własne wzrasta w związku z przekazywaniem zadań do samorządu i z dofinansowaniem środków z programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania" i zasiłków okresowych.

Natomiast na zadania zlecone, w zakresie usług psychiatrycznych wydatki te ulegają zwiększaniu się w związku ze wzrostem ilości środowisk z takimi schorzeniami. Odnotowano potrzebę pomocy dzieciom autystycznym. Za pośrednictwem pomocy społecznej są wspierane grupy doznające klęsk żywiołowych lub zdarzeń losowych o dużej skali. W okresie przedstawianym nie odnotowano znaczniejszych szkód.

Zmiana ustawy o pomocy społecznej i ustawy o świadczeniach rodzinnych, wprowadziła zamiast dotychczasowego katalogu świadczeń dla rodziny, nowe zasady świadczeń rodzinnych tj. zasiłek rodzinny z dodatkami.

Od 2004 roku świadczenia rodzinne, a od 2008 roku fundusz alimentacyjny, są wypłacane za pośrednictwem gmin ze środków budżetu państwa. Na świadczenia rodzinne od 2004 roku kwota wydatkowana wzrastała w związku z przejmowaniem zadań i zmianami w uprawnieniach. Następował wzrost świadczeń rodzinnych w poszczególnych latach, nowe dodatki do świadczeń rodzinnych, jak porodowe, z tytułu urodzenia dziecka. Jednak w ostatnich latach nastąpiło zmniejszanie się ilości rodzin korzystających z tej formy wsparcia.

Inną bardzo ważną pomocą jest dożywianie dzieci w szkołach podstawowych, gimnazjach oraz szkołach ponad gimnazjalnych. Z analizy wynika, że liczba dzieci jak i kwota środków na dożywianie corocznie w ostatnich latach obniża się. Przyczyną jest niż demograficzny w szkołach.

W wykonanie zadania angażuje się gmina i państwo, w ramach odpowiednich programów. Zapobiega to niedożywieniu dzieci.

Gminny Ośrodek w Pacanowie swoim działaniem obejmuje osoby i rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji finansowej, zdrowotnej i rodzinnej z terenu gminy. W związku z pojawiającymi się nowymi problemami społecznymi wchodzą do systemu pomocy społecznej wciąż nowe kategorie klientów.

Tabela 11. Powody przyznawania pomocy GOPS w latach 2004-2008

Powody trudnej sytuacji życiowej	**Liczba rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej w latach**		
	2012	2013	2014
UBÓSTWO	172	187	197
SIEROCTWO	0	0	0
BEZDOMNOŚĆ	0	0	0
POTRZEBA OCHRONY MACIERZYŃSTWA	42	38	32
W TYM: WIELODZIETNOŚĆ	36	33	28
BEZROBOCIE	45	57	61
NIEPEŁNOSPRAWNOŚĆ	99	89	86
DŁUGOTRWAŁA LUB CIĘŻKA CHOROBA	135	134	111
BEZRADNOŚĆ W SPRAWACH OPIEK.-WYCHOWAWCZYCH I PROWADZENIA GOSPODARSTWA DOMOWEGO - OGÓŁEM	46	47	35
W TYM: RODZINY NIEPEŁNE	28	27	19
RODZINY	6	5	4

WIELODZIETNE			
PRZEMOC W RODZINIE	1	0	4
POTRZEBA OCHRONY OFIAR HANDLU LUDŹMI	0	0	0
ALKOHOLIZM	10	18	14
NARKOMANIA	0	0	1

Źródła: Sprawozdanie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pacanowie.

Najczęstszymi przyczynami udzielenia pomocy były przede wszystkim osoby dotknięte długotrwałą chorobą, które stanowią od 7% do 23% ogółem korzystających z pomocy społecznej w poszczególnych latach. Następną przyczyną była niepełnosprawność, które stanowi od 12% do 26% osób korzystających z pomocy. Kolejnym powodem przyznawania pomocy było bezrobocie niepełnosprawność, która stanowi od 10% do 18% ogółu korzystających z pomocy. Niepokojącym zjawiskiem jest bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego. Problem ten stanowi od 8% do 15% ogółu podopiecznych. W okresie 2012-2014 odnotowano przyznania pomocy z powodu występowania bezdomności na poziomie 35 do 47 przypadków rocznie. Nie odnotowano sieroctwa. Pojawił się problem narkomanii w rodzinie jako powód udzielenia pomocy.

W analizowanych latach największą grupą osób korzystających ze świadczeń pomocy jest to grupa rodzin pełnych wielodzietnych tj. wychowujących troje i więcej dzieci. Rodziny pełne stanowią ponadto połowę korzystających z pomocy. Od 2004 roku do 2006 roku występowała stała tendencje wzrostowa rodzin pełnych korzystających z pomocy społecznej. W 2005 roku odnotowano spadek, który najprawdopodobniej spowodowany został wprowadzeniem nowego rodzaju świadczenia socjalnego, jakim były stypendium szkolne. Stypendium przeznaczone jest na pokrycie kosztów udziału

w zajęciach edukacyjnych w tym wyrównawczych wykraczających poza zajęcia realizowane w szkole w ramach planu nauczania, a także udziału w zajęciach edukacyjnych realizowanych poza szkołą, pomoc rzeczową o charakterze edukacyjnym, w tym w szczególności zakup podręczników, oraz całkowite lub częściowe pokrycie kosztów związanych z pobieraniem nauki poza miejscem zamieszkania. Stypendium w znacznym stopniu odciążyło budżety domowe rodzin najuboższych (stypendium jest przeznaczone dla rodzin, których dochód miesięczny na osobę w rodzinie określa art. 8 ustawy o pomocy społecznej.

3.2 Ubóstwo

To pojęcie ekonomiczne i socjologiczne opisujące brak dostatecznych środków materialnych dla zaspokojenia potrzeb jednostki w szczególności w zakresie: jedzenie, schronienie, ubranie, transportu oraz podstawowych potrzeb kulturowych i społecznych.

Według Banku Światowego ubóstwo jest to niemożność osiągnięcia minimalnego standardu życiowego. Według różnych miar ubóstwo odnosi się do osób, rodzin lub grup osób, których środki materialne, kulturowe i socjalne są ograniczone w takim stopniu, że poziom życia obniża się poza akceptowane minimum w kraju zamieszkania.

Wyróżnia się trzy zasadnicze podejścia do statystycznego określenia granic ubóstwa:

1. Na podstawie poziomu dochodów lub wydatków gospodarstw domowych.
2. Na podstawie subiektywnych ocen gospodarstw domowych, które określają możliwość zaspokojenia potrzeb przy różnych poziomach dochodów.
3. Przy zastosowaniu niepieniężnych wskaźników charakteryzujących poziom życia (m.in. warunki mieszkaniowe, zasobność gospodarstwa domowego).

W badaniach poziomu ubóstwa stosuje się m.in. następujące granice:

1. Minimum socjalne – liczone jest przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych jako granica ostrzegająca przed ubóstwem, wyznaczająca sferę niedostatku. Minimum to uwzględnia koszyk dóbr i usług uznanych za niezbędne do normalnego funkcjonowania człowieka w społeczeństwie, a jego poziom zbliżony jest do przeciętnego poziomu wydatków gospodarstw domowych.
2. Relatywną granicą ubóstwa – połowa średnich wydatków ekwiwalentnych ogółu gospodarstw domowych w kraju.
3. Linię ubóstwa bezwzględnego (absolutnego) – szacowaną przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, jako poziom minimum egzystencji dwukrotnie niższy od poziomu minimum socjalnego. Konsumpcja niższa od poziomu wyznaczonego tą granicą prowadzi do biologicznego wyniszczenia. Natężenie ubóstwa w całej populacji i w poszczególnych jej grupach charakteryzuje się przy pomocy dwóch zasadniczych wskaźników:
    - Zasięgu ubóstwa (udział gospodarstw domowych posiadanych dochody poniżej linii ubóstwa w ogólnej liczbie gospodarstw),
    - Głębokości ubóstwa (różnica pomiędzy granicą ubóstwa i średnim dochodem jednostek ubogich, odniesiona do wartości granic ubóstwa).

W latach osiemdziesiątych ubóstwo dotyczyło przede wszystkim rodzin emeryckich i dysfunkcyjnych (tzw. rodzin patologicznych). W latach dziewięćdziesiątych najczęstsza przyczyną marginalizacji rodzin i rozszerzenia się skali ubóstwa stanowiło bezrobocie i zbyt niskie dochody gospodarstw domowych. Badania poziomu ubóstwa prowadzone w latach dziewięćdziesiątych przez różne ośrodki naukowe jednoznacznie wskazywały iż zagrożenie ubóstwem najsilniej koreluje z niskim poziomem wykształcenia, miejscem zamieszkania w małym mieście i na wsi oraz z wielkością gospodarstwa domowego.

Istotnym wyznacznikiem biedy jest również typ rodziny. Najwyższe zagrożenie ubóstwem istnieje w rodzinach wielodzietnych. Najbardziej zagrożone są rodziny z trojgiem i więcej dzieci, w następnej kolejności rodziny niepełne i rodziny osób starszych utrzymujących się ze świadczeń emerytalno – rentowych.

Wykres 2. Liczba rodzin i osób, którym przyznano pomoc z tytułu ubóstwa w latach 2012-2014

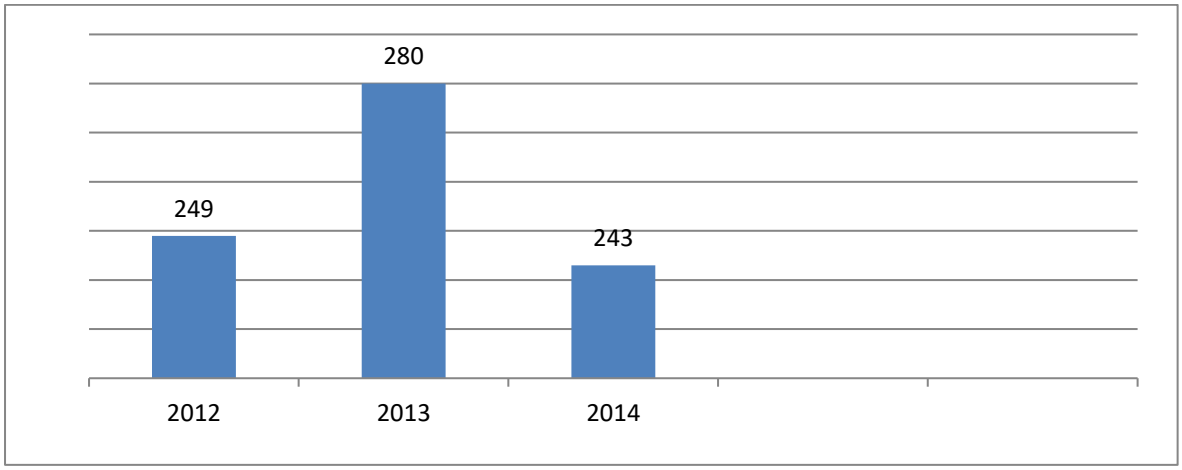

Źródło. Dane ze sprawozdań GOPS w Pacanowie

Ubóstwo jest zjawiskiem obejmującym w szczególności rodziny wielodzietne, niepełne, posiadające niepełnosprawnych członków rodziny. Efektem ubóstwa jest dezorganizowanie życia rodziny szczególnie dzieci, niedożywienie, zaniedbania w warunkach mieszkaniowych oraz różnego rodzaju patologie.

Na terenie gminy Pacanów obserwujemy, że w 2012 roku liczba osób ubogich wyniosła 172, a w 2014 ta liczba wyniosła 197 osób. Największą liczbę osób ubogich w gminie można zaobserwować w 2007 roku. Współczesne ubóstwo dotyka ludzi starszych, chorych i samotnych posiadających niskie dochody i ludzi w wieku produkcyjnym, nie mających możliwości podjęcia pracy. Osoby i rodziny pozostające w ubóstwie stają się niewydolne wychowawczo i ekonomicznie oraz dysfunkcjonalne. Ubóstwo jest problemem dziedzicznym, dzieci pochodzące ze środowisk ubogich nie mają normalnych szans na swój rozwój.

3.3 Bezrobocie

Bezrobocie jest zjawiskiem polegającym na tym, że część ludzi zdolnych do pracy i chcących pracować nie znajdują żadnego zatrudnienia. Pod pojęciem bezrobotnego należy rozumieć osobę niezatrudnioną i niewykonującą żadnej innej pracy zarobkowej, zdolną i gotową do podjęcia zatrudnienia w pełnym wymiarze czasu pracy, nie uczącą się w szkole w systemie dziennym, zarejestrowaną we właściwym dla miejsca zameldowania (stałego lub czasowego) Urzędu Pracy.

Wykres 3. Liczba bezrobotnych w latach 2009-2014 w gminie Pacanów zarejestrowanych w Urzędzie Pracy w Busku - Zdroju

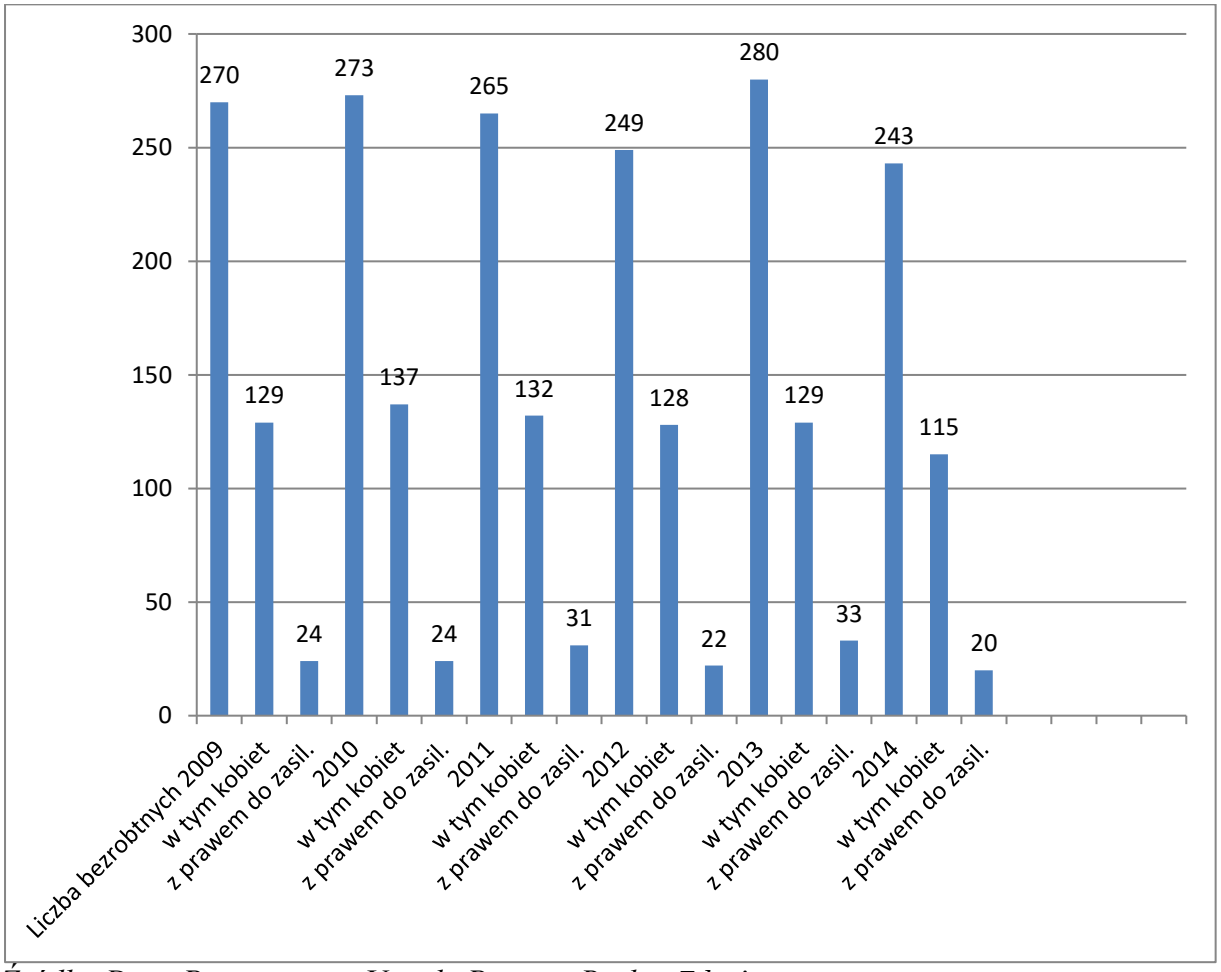

Źródło. Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Busku -Zdroju

Wykres 4. Liczba osób bezrobotnych w wieku od 18 do 44 lat z gminy Pacanów w okresie od 2009 do 2014 roku w ujęciu kwartalnym

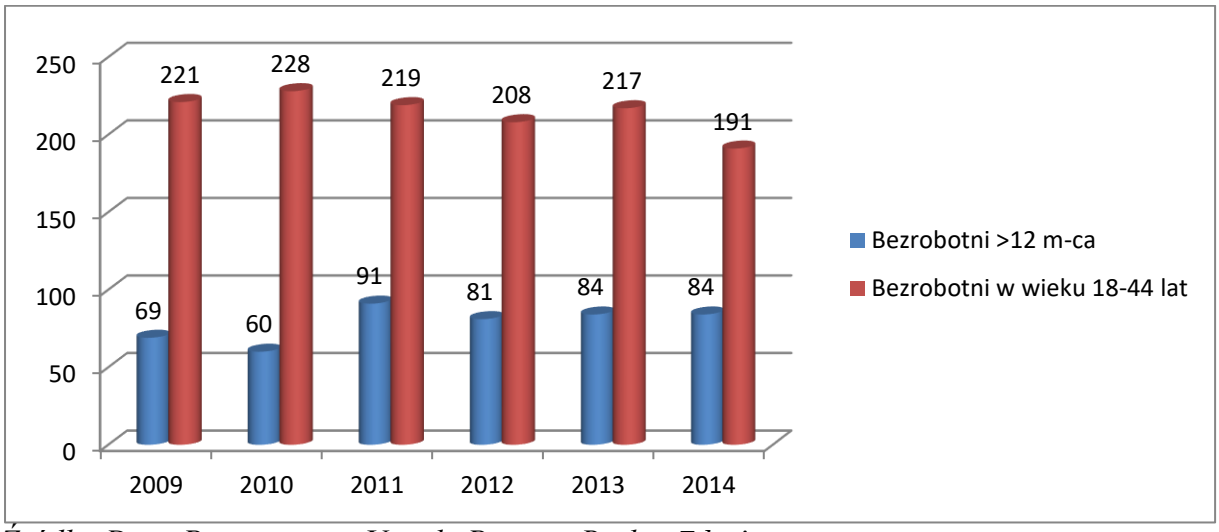

Źródło. Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Busku -Zdroju

Wykresy przedstawiają liczbę bezrobotnych w gminie Pacanów w różnym ujęciu według stanu na koniec każdego roku w okresie od 2009 roku do 2014 roku. Liczby te ulegają fluktuacji z tendencją do obniżania się. Z danych wynika, że ilość kobiet wśród bezrobotnych stanowi od 46% do 50%. Bezrobotni pobierający zasiłki z urzędu prac stanowią od 8% do 12%. Osoby w wieku mobilności zawodowej stanowiły w 2009 roku ok. 81,3% ogółu bezrobotnych. Stan ten uległ obniżeniu do 78,6% w bieżącym roku. Uległo podwyższeniu w liczbach bezwzględnych bezrobocie długotrwałe powyżej 12 m-cy, z 60 w 2010 r. do 84 w 2014 r. W prezentowanym okresie od 2009 r. o wahaniach obniżyła się liczba bezrobotnych z 270 na 243 w 2014 r. Charakterystycznemu falowaniu ulega poziom bezrobocia w cyklu rocznym. Maksimum fali przypada na grudzień-styczeń, by obniżać się z wiosną do najniższego poziomu w czerwcu. Następnie podwyższać się we wrześniu z powodu rejestrowania się ludzi młodych po ukończeniu szkoły, a jesienią traceniu pracy przez pracowników sezonowych, aby podwyższyć się do maksimum w końcu roku. Jednak w ostatecznym rezultacie maksimum jest mniejsze w ostatnim roku w stosunku do poprzedzających.

Wykres 5. Liczba osób bezrobotnych korzystających z pomocy społecznej w gminie Pacanów w latach 2012-2014

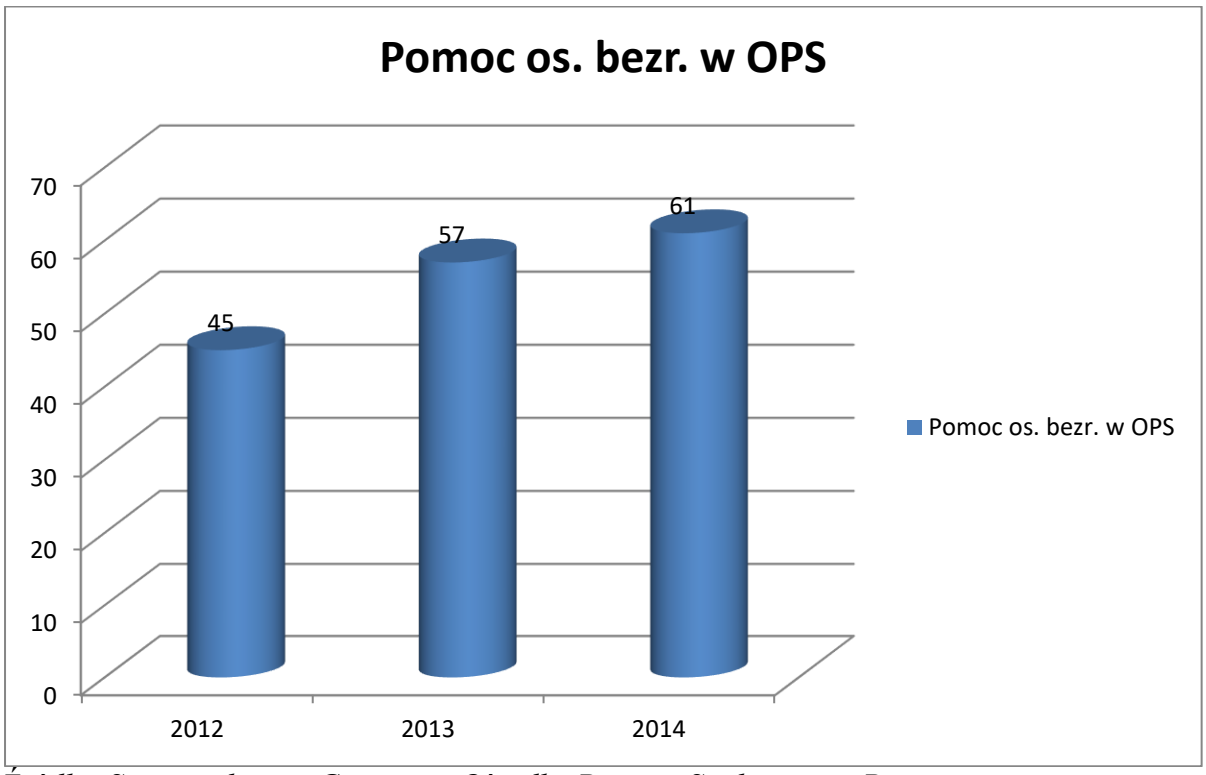

Źródło: Sprawozdanie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pacanowie

W 2012 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Pacanowie udzielił pomocy 45 osobom bezrobotnym, a w 2014 nastąpił wzrost do 61 osób. W 2012 r. była najmniejsza liczba osób bezrobotnych w porównaniu w poprzednimi latami.

W celu skutecznego zwalczania bezrobocia i zapobiegania bezrobociu konieczne jest podjęcie szeregu działań, które zaowocują:

- Zwiększeniem liczby miejsc pracy,
- Stworzeniem warunków do zdobycia doświadczenia zawodowego dla absolwentów,
- Aktywizacją bezrobotnych.

Działania takie podejmowane powinny być przy współpracy Powiatowego Urzędu Pracy, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Powiatowy Urząd Pracy

przeciwdziała bezrobociu w oparciu o obowiązujące ustawodawstwo. Aktualnie przewiduje ono następujące formy aktywizacji zawodowej:

- Przygotowanie zawodowe,
- Prace interwencyjne,
- Staż,
- Szkolenia,
- Roboty publiczne,
- Prace społeczno- użyteczne.

3.4 Niepełnosprawność

Niepełnosprawność to długotrwały stan, w którym występują pewne ograniczenia w prawidłowym funkcjonowaniu człowieka. Ograniczenia te spowodowane są wskutek obniżenia sprawności funkcji fizycznych lub psychicznych. Jest to także uszkodzenie, czyli utrata lub wada psychiczna, fizjologiczna, anatomiczna struktury organizmu. Utrata może być całkowita, częściowa, trwała lub okresowa, wrodzona lub nabyta, ustabilizowana lub progresywna.

Niepełnosprawność jest jednym z najważniejszych problemów współczesnego świata. Wynika to z powszechności i rozmiaru tego zjawiska. Z niepełnosprawnością fizyczną wiążę się zazwyczaj tzw. niepełnosprawność społeczna, czyli niemożność pełnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Niepełnosprawność ma różne przyczyny i może, to być niepełnosprawność wrodzona, a także stanowiąca cechę osób starszych lub nabyta w wyniku wypadku czy choroby. Może wynikać także z rażącego zaniedbania w rodzinie. Osoby niepełnosprawne zamieszkujące tereny wiejskie mają znacznie mniejsze w porównaniu do terenów miejskich szanse na zatrudnienie i przez to są szczególnie zagrożone ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Dlatego też osoby niepełnosprawne powinny mieć zapewniony dostęp do: edukacji, fachowej opieki medycznej, doradztwa socjalnego i psychologicznego,

tworzenia warunków integracji ze środowiskiem lokalnym, inicjowanie zrzeszenia się osób niepełnosprawnych w organizacje i związki.

Poprzez zapewnienie odpowiednich warunków bytowych i ekonomicznych (tworzenie miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych) oraz odpowiedni rozwój społeczny tej grupy osób (rehabilitacja zdrowotna, edukacyjna, społeczna) mają one szanse na godne życie ze swoją niepełnosprawnością.

Wykres 6. Liczba osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej w gminie Pacanów w latach 2012-2014

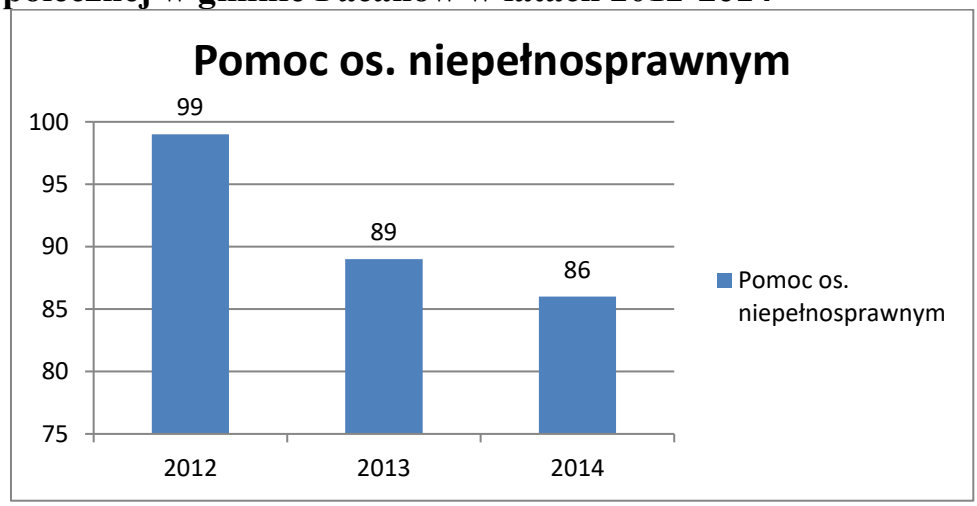

Źródło: Sprawozdanie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pacanowie

Obniżenie ilości osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy OPS w Pacanowie nastąpiło w 2012 i latach następnych.

3.5 Długotrwała choroba

Z problemem niepełnosprawności łączy się sytuacja osób dotkniętych długotrwała ciężką chorobą. W większości przypadków są to osoby starsze.

Długotrwała i ciężka choroba wymaga stałego wsparcia opieki ze strony rodziny lub państwa polegającej na zapewnieniu odpowiednich warunków ekonomicznych, poprawy warunków mieszkaniowych zapewnieniu usług opiekuńczych, zagwarantowaniu dostępności do usług medycznych.

Wykres 7. Pomoc GOPS osobom chorującym

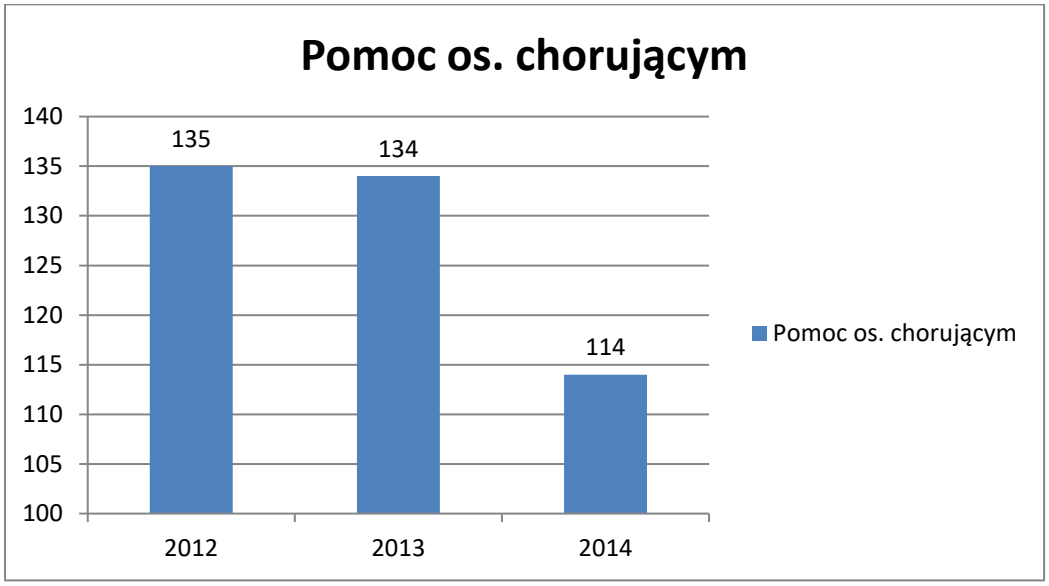

Źródło: Sprawozdanie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pacanowie

Z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby Ośrodek Pomocy Społecznej w gminie Pacanów udzielił wsparcia finansowego w 2012 roku 135 osobom. W następnych latach nastąpił niewielki spadek osób korzystających ze wsparcia z tego powodu.

3.6 Alkoholizm

Zmiany stylu życia w Polsce oraz wysoki poziom bezrobocia spowodowały w ubiegłych latach silne tendencje gwałtownego wzrostu spożycia substancji uzależniających. Zespół uzależnienia od alkoholu jest chorobą chroniczną i postępującą, która zaczyna się i rozwija bez świadomości osoby zainteresowanej. Polega na niekontrolowanym piciu napojów alkoholowych i może doprowadzić do przedwczesnej śmierci. Charakteryzują ją takie zjawiska jak:

- codzienne wypijanie alkoholu w celu zadowalającego funkcjonowanie,
- ciągłe picie występujące naprzemiennie z okresami trzeźwości,
- zmiany tolerancji na alkohol,

- utrata kontroli nad piciem,
- zaburzenia pamięci i świadomości,
- nawroty picia po próbach utrzymania okresowej abstynencji.

O uzależnieniu możemy mówić, gdy co najmniej trzy spośród wymienionych objawów występowały co najmniej przez jeden miesiąc w ciągu ostatniego roku. Alkoholizm w gminie Pacanów jest jednym z problemów społecznych. Jest bardzo trudny do potwierdzenia, gdyż wiąże się to z przeprowadzeniem określonych badań, przeprowadzonych jedynie na wniosek rodziny, która często ukrywa ten problem.

Wykres 8. Pomoc osobom uzależnionym

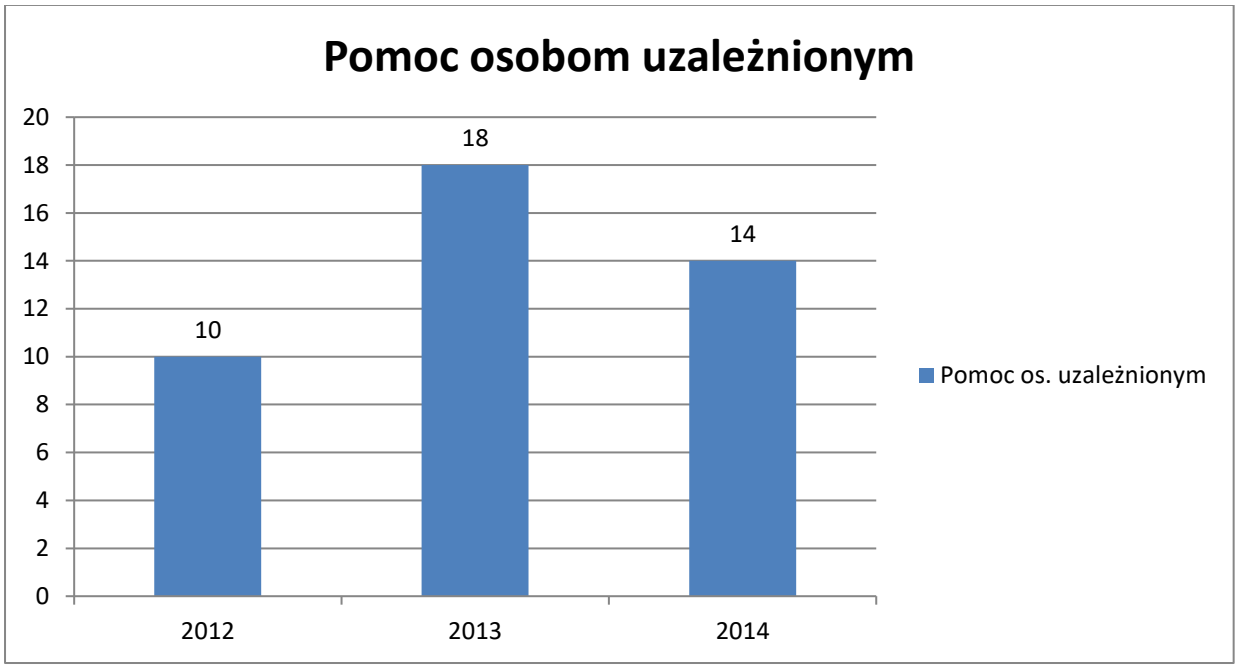

Źródło: Sprawozdanie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pacanowie

Z powodu uzależnienia lub nadużywania alkoholu, przez co najmniej jednego z członków rodziny, Ośrodek Pomocy Społecznej w roku 2012 przyznał 10 rodzinom pomoc finansową, w roku 2013 przyznano taką pomoc 18 rodzinom, w 2014 roku. Dbałość o należyte spożytkowanie pomocy niesie konieczność stosowania pomocy w naturze lub w specjalny sposób zależny od okoliczności.

3.7 Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie jest to zamierzone i wykorzystujące przewagę siły działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody. Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że :

- Jest intencjonalna- przemoc jest zamierzonym działaniem człowieka i ma na celu kontrolowanie i podporządkowanie ofiary,
- Siły są nierównomierne; w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą, ofiara jest słabsza, a sprawca silniejszy,
- Narusza prawa i dobra osobiste; sprawca wykorzystuje przewagę siły narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku),
- Powoduje cierpienie i ból; sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody; doświadczenie bólu i cierpienie sprawia, iż ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Rozróżniamy cztery rodzaje przemocy:

1. **Przemoc fizyczna**- popychanie, odpychanie, obezwładnienie, policzkowanie, szczypanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami i bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy;
2. **Przemoc psychiczna** - wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, w mawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna(kontrolowanie i ograniczenia kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczenie snu i pożywienia, degradacja werbalna

(wyzywanie, poniżenie, upokorzenie, zawstydzenie), stosowanie gróźb;

3. **Przemoc seksualna** - wymuszenie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z innymi osobami, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych;
4. **Przemoc ekonomiczna** - odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwienie podjęci pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych materialnych potrzeb rodziny itp.

Ośrodek pomocy Społecznej udzielał pomoc w latach 2012 – 2014 kilkakrotnie. Opiera się ona głównie o zabezpieczenie osobie pokrzywdzonej bezpieczeństwa, rozładowania napięcia w rodzinie. Wielokierunkowe działanie poprzez zespół interdyscyplinarny może przynieść pozytywne rezultaty gdy cechuje się wytrwałością. Procedura Niebieskie karty jest nową i wymaga przyswojenia przez wiele służb.

Tabela 12. Zestawienie danych dotyczących procedury „Niebieskie Karty" w okresie od 2012 -2014 r. na trenie Gminy Pacanów

	2012	2013	2014
Liczba powołanych grup roboczych	3	38	32
Liczba wypełnionych formularzy „Niebieska			
Karta" przekazanych do Przewodniczącego Zespołu ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w Pacanowie – ogółem	10	21	15
w tym wypełniony przez przedstawiciela:			
- jednostki organizacyjnej pomocy społecznej	0	0	1
- policji	10	20	14
- gminnej komisji rozwiązywani problemów alkoholowych	0	0	0

- oświaty	0	0	0
- ochrony zdrowia	0	1	0
Liczba zakończonych procedur „Niebieskie Karty”	8	5	5

3.8 Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych

Wśród klientów GOPS duża część stanowią rodziny korzystające z pomocy z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i bezradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego. Bezradność jest sama w sobie problemem występującym bardzo rzadko lub wcale nie występuje. Zazwyczaj łączy się z innymi problemami tj. alkoholizmem, niedojrzałością emocjonalną, przemocą, agresywnością, problemami związanymi ze współżyciem w społeczeństwie.

Problemy te najczęściej ujawniają się w środowisku rodzinnym, następnie szkolnym w postaci zachowań konfliktowych, buntowniczych, łamania przez dzieci i młodzież obyczajów, norm i wartości.

Wykres 9. Pomoc rodzinom niezaradnym życiowo

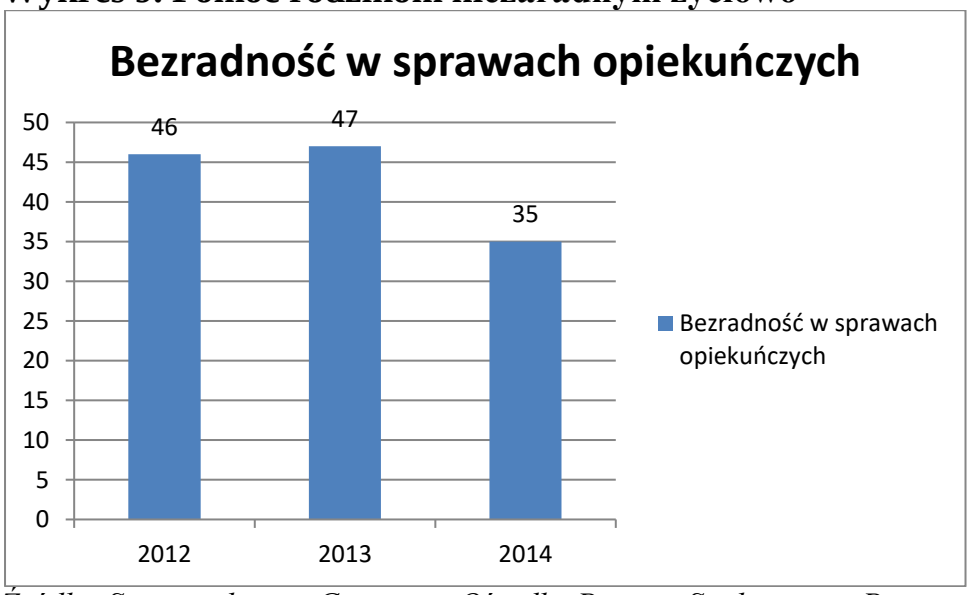

Źródło: Sprawozdanie z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pacanowie

Z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych z pomocy korzystało w 2012 roku 46 rodzin, a w 2014 pomocy udzielono tylko 35 rodzinom. Nieporadność w tych w rodzinach jest warunkowana wyuczoną nieporadnością jak również cechami charakteru. Praca socjalna wymaga dużego

poświęcenia i wytrwałości. Nie zawsze przynosi pożądany skutek. W środowiskach z dziećmi wymagana jest praca asystenta rodziny.

3.9 Trudność w przystosowaniu się do środowiska po opuszczeniu zakładu karnego

Pobyt w zakładzie karnym, często wieloletni zmienia psychikę skazanego, zanika w nim zdolność funkcjonowania w życiu na wolności. Często trafiają do środowiska pozbawieni możliwości samodzielnego adoptowania się. Ośrodek Pomocy Społecznej wspiera takie osoby w adaptacji w miejscu zamieszkania.
Dane dotyczące ilości środowisk do których została skierowana pomoc przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Ilość osób, którym udzielono pomocy z powodu trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego

Rok	**2012**	**2013**	**2014**
Ilość przypadków	**3**	**4**	**5**

Źródło: Dane ze sprawozdań GOPS

Porozumienie zawarte na szczeblu ministerialnym w 2002 roku określa zasady współpracy pomiędzy ośrodkami pomocy społecznej, a zakładami karnymi w których przebywają skazani. Powinna być synchronizowana. Pomoc winna być kierowana do rodziny z której został zabrany skazany, a po opuszczeniu zakładu karnego wskazane jest odpowiednie wsparcie w powrocie do środowiska.

3.10 Zdarzenia losowe

Gmina zapewnia swoim mieszkańcom odpowiednią pomoc w okolicznościach, gdy nie mogą sami przy użyciu własnych środków przezwyciężyć trudności. Zdarzenia losowe, jakie wynikają z naturalnych przyczyn, niezależnych od poszkodowanego, czynią go bezradnym. Pomoc udzielana jest najczęściej w postaci jednorazowych zasiłków, pomocy w naturze lub innej stosownej do sytuacji. Jako zadanie własne gminy podlega

finansowaniu ze środków własnych. Udzielanie wsparcia z powodu zdarzenia losowego poprawia spójność społeczności lokalnej. Rozkład przypadków poszczególnych latach jest nierównomierny. W latach szczególnych anomalii pogodowych zdarzeń losowych znacznie przybywa i niosą duże straty. W ostatnich przedstawianych latach występowały w ograniczonym zakresie. Przedstawia to poniższa tabela.

Tabela 14. Ilość osób, którym udzielono pomocy z powodu zdarzenia losowego

Rok	**2012**	**2013**	**2014**
Ilość przypadków	**12**	**3**	**9**

Źródło: Dane ze sprawozdań GOPS

Częstymi powodami przyznania pomocy, jako zdarzeniami losowymi są pożary, wichury, powodzie i tym podobne zajścia. Udzielanie pomocy przez gminę jest często dofinansowywane z budżetu państwa.

3.11 Klęska żywiołowa

Występuje sporadycznie, jako zdarzenie dotykające szeroką rzeszę ludzi na danym terenie powodując szkody o znacznej wartości w majątku lub zdrowiu. Jest ogłaszana przez naczelne organy państwa. Pomoc finansowana jest z budżetu państwa. W prezentowanym okresie 2012 – 2014 zdarzenie takie nie wystąpiły.

IV. MISJA STRATEGII GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNJ W PACANOWIE

W sferze życia społecznego misją Gminy Pacanów jest zapewnienie dobrej jakości życia swoim mieszkańcom oraz dostępu do opieki medycznej, wykształcenia i szeroko pojętych usług dla ludności zamieszkującej gminę.

V. INDETYFIKACJA MOCNYCH I SŁABYCH STRON ŻYCIA SPOŁECZNO- GSPODRCZEGO- ANALIZA SWOT

Jednym z pionierów tworzących podstawy zarządzania strategicznego w 50-latach był H.I. Ansoff. Podstawową zasługą Ansoffa jest opracowanie jednej z pierwszych w pełni wykształconych koncepcji zarządzani strategicznego. Ansoff określił usystematyzowany, kompletny zbiór strategii rozwoju firmy w postaci wektorów w tzw. Macierzy produkt- rynek oraz opracował ogólne zasady formułowania strategii. Tworzył on podstawę analizy SWOT, powszechnie uważanej dziś z najważniejsze podejście do formułowania strategii. Analiza SWOT nie funkcjonuje jednak samodzielnie, w oderwaniu od procesu zarządzania strategicznego. Koncepcja analizy strategicznej jej zakres oraz metody wynikają przede wszystkim z przyjętej koncepcji formułowania strategii. Analiza problemów krytycznych daje ogólne ramy analizy aktualnej sytuacji firmy i formułowanie odpowiedniej strategii. Strategia jest, jak widomo, sposobem realizacji określonego celu. Zatem uświadomienie celu i zadań organizacji jest niezbędne dla wybory właściwej strategii. Analiza problemów krytycznych przedstawia zarys procesu zarządzania strategicznego. Odnośnie zaś do zasady wyboru strategii formułuje bardzo ogólną zasadę poszukiwania krytycznych wpływów zewnętrznych i wewnętrznych oraz oparcia na nich wyboru strategii. Analiza formułowania strategii rozwoju firmy SWOT odzwierciedla koncepcje strategicznego dopasowania, formułowania strategii, stanowi jej konkretyzację. Jest jedną z technik badań jakościowych. Nazwa jej pochodzi z języka angielskiego i jest skrótem słów:

Strenghs (silne strony, atuty), Weaknesses (słabości), Oprtunities (możliwości, szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia).

Zastosowaniem analizy SWOT jest niezwykłe:

1. Może być zastosowane przez analityków przygotowujących plany strategiczne lub inwestycyjne, plany nad wdrażaniem oraz nadzorowaniem norm ISO,
2. Do analizy strategicznej, na bazie której mogą być budowane plany strategiczne,
3. Do wspomagania procesów restrukturyzacji, których zadaniem jest podwyższenie trafności podejmowanych decyzji kierunkowych,
4. W celu wypracowania strategii dostosowanej do gospodarki rynkowej,
5. W celu poznania i zrozumienia swojego środowiska wewnętrznego i zewnętrznego, aby opracować efektywny plan działania,
6. W celu określenia kluczowych czynników organizacji, mających decydujący wpływ na przyszłość,
7. W celu ustalenia kolejnych wersji rozwojowych dla różnych punktów przyszłości,
8. Do tworzenia strategicznych c celów oraz opracowania biznesplanów.

Metoda SWOT jest również podstawowym narzędziem stosowanym przez doradców ekonomicznych i zespoły doradcze współpracujące z organizacjami, w celu wypracowania strategii dostosowującej organizację do konkurencyjnej gospodarki rynkowej.

Początkowo analizę wykorzystywano głównie do tworzenia biznesplanów. Dopiero później zauważono szerokie zastosowania i możliwości wykorzystywania jej w innych dziedzinach życia. Obecnie analiza SWOT znajduje powszechne zastosowanie również w opracowywaniu strategii rozwiązywania problemów społecznych. Analiza SWOT oparta jest na schemacie klasyfikacji dzielącym wszystkie czynniki mające wpływ na bieżącą i

przyszłą pozycję organizacji. Zastosowania metody analizy statystycznej SWOT oznacza działanie kolejno według następujących etapów:

1. Określić silne i słabe strony organizacji,
2. Znaleźć w otoczeniu zewnętrznym możliwości dla rozwoju firmy oraz zagrożenia,
3. Określić dopuszczalne kombinacje działań (strategii) wykorzystujące mocne strony oraz okazje, a jednocześnie nie angażujące słabych stron oraz unikające ich efektywność,
4. Ocenić dopasowanie poszczególnych kombinacji oraz ich efektywności,
5. Wybrać strategię charakteryzującą się najlepszym dopasowaniem oraz efektywnością.

Znając pożądane kierunki działania należy uporządkować informacje pod kątem ich przydatności do strategii. Następnie pogrupować problemy na słabe i mocne strony w poszczególnych obszarach problemowych oraz wyłonić szanse i zagrożenia, ponadto także dokonać oceny pod względem ich znaczenia. Przy analizie słabych i mocnych stron największe znaczenie mają te informacje, które dotyczą wewnętrznych uwarunkowań, na które mamy wpływ. Szanse i zagrożenia to zewnętrzne uwarunkowania niezależne od nas, nie mamy na nie wpływu.

Tabela 15. Mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pacanowie

Mocne strony	Słabe strony
- dobra współpraca z organizacjami pozarządowymi, - dobra współpraca z innymi jednostkami samorządowymi z terenu gminy, - wykwalifikowana kadra pracowników działających na polu pomocy społecznej, - utworzenie świetlicy środowiskowej, - bezpłatna dostępność do poradnictwa prawnego i psychologicznego,	- brak mieszkań socjalnych, - niedostateczna realizacja profilaktyki zdrowotnej i słaba dostępność do specjalistycznych usług medycznych, - rosnąca przemoc w rodzinie i w szkole, - ubożenie społeczeństwa powodujące nierówne szanse rozwoju dzieci i młodzieży, - niska skuteczność instytucji przeciwdziałających patologiom społecznym.

- prawidłowe rozdysponowanie pozyskanych środków w zależności od potrzeb. - Pozyskiwanie środków Unii Europejskiej	
Szanse	**Zagrożenia**
1. wzrost poziomu wykształcenia wśród społeczeństwa, - możliwość wykorzystania funduszy unijnych na realizację programów wsparcia pomocy społecznej, - możliwość wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży poprzez dostęp do stypendiów gminnych i unijnych.	- starzenie się społeczeństwa wynikające z ujemnego przyrostu naturalnego, - przyzwolenie społeczne na spożycie alkoholu przez nieletnich, - niestabilna polityka państwa, - niechęć do ujawniania zjawiska przemocy przez ofiary, - wysoki odsetki osób i rodzin utrzymujących się z nie zarobkowych źródeł dochodu, - niedostateczna polityka społeczna wobec osób niepełnosprawnych, - migracja ludzi młodych i wykształconych do większych aglomeracji.

Otrzymany podczas opracowania analizy SWOT zbiór informacji pozwala na ocenę instytucji, jej wewnętrznych działań oraz oddziaływanie z otoczeniem, pozwala zweryfikować jej elastyczności tzn. zdolność i szybkość dopasowywania do zmieniającego się otoczenia, na które instytucja nie ma bezpośredniego wpływu.

Opracowana analiza stanowi podstawę do wyboru celów ora kierunków działań. Z analizy słabych i mocnych stron wynika, iż w gminie świadczenia jest wielokierunkowa pomoc przyczyniająca się do poprawy sytuacji społecznej mieszkańców, skierowana nie tylko do najuboższych mieszkańców gminy, ale do wszystkich ludzi zamieszkujących na terenie gminy. Jednym z największych problemów jest ubóstwo dotykające coraz większą grupę rodzin zwłaszcza tych wielodzietnych. Słabością instytucji jest bardzo mała grupa rodzin wychodzących z ubóstwa i „ uzależnienia się” od pomocy społecznej oraz bardzo wysokie bezrobocie. Podejmowane przez samorząd gminy działania zmierzającego do zmniejszenia bezrobocia są pomocne, ale nie rozwiązują w

całości problemu. W rodzinach, w których nie występuje bezrobocie również dochody są bardzo niskie często niewystarczające nawet na podstawowe potrzeby życiowe. Słabą stroną jest również wzrost patologii społecznych, bezradności, ubóstwa, powiększająca się grupa rodzin dysfunkcyjnych oraz niewydolnych wychowawczo. Do mocnych stron zaliczyć można umiejętność zidentyfikowania potrzeb społecznych, co daje szanse na szybkie i efektywne działania instytucji pomocy społecznej. Szansami dla gminy jest otwieranie nowych placówek zapewniających dzienny pobyt dzieciom i młodzieży tj. świetlic, co pozwala na zagospodarowania wolnego czasu pod opieką wykwalifikowanej kadry, zapewnienie możliwości rozwijania zainteresowań, włączania w działania wolontariacie i pracę stowarzyszeń.

VI. CELE STRATEGII I KIERUNKI ZAPOBIEGANIA ZAGROŻENIEM SPOŁECZNYM

W pracach nad strategią założono, że powinna ona określić zadania dla Gminy Pacanów w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, określająca potrzeby mieszkańców gminy, winna być tworzona metodą planowania partnerskiego z udziałem różnych instytucji działających na terenie gminy, co doprowadzi do porozumienia i współdziałania w rozwiązywaniu trudnych problemów społecznych.

W strategii zakłada się, iż osiąganie założonych celów odbywać się będzie przy wykorzystaniu stworzonego w naszej gminie systemu pomocy społecznej i przy współpracy z innymi instytucjami takimi jak: szkoły, ośrodka zdrowia, poradnie terapeutyczne, Policja, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie.

Rozwiązania przyjęte w strategii zakładają doskonalenie pracy socjalnej, gdyż sukces działań pomocy społecznej zależy w głównej mierze od profesjonalizmu osób realizujących te zadania.

6.1. Cele główne i operacyjne

Realizując misję gminy ustalić należy przede wszystkim cele główne (strategiczne) dla tej realizacji oraz w następnej kolejności cele operacyjne (szczegółowe). Warunkiem osiągnięcia strategicznych celów w zakresie polityki społecznej jest aktywizacja wspólnoty, doskonalenie pracy socjalnej, współpraca poszczególnych instytucji oraz odpowiednio zorganizowanej infrastruktury, aby udzielna pomoc docierała do najbardziej potrzebujących mieszkańców gminy, odpowiadała ich zapotrzebowaniom ich i oczekiwaniom.

Analiza szans i zagrożeń nakłada obowiązek sprecyzowania celów strategicznych. Cele te muszą być zbieżne ze Strategią Rozwoju Gminy i innymi programami opracowanymi i wdrożonymi do realizacji.

Cele strategiczne są bazą dla celów operacyjnych (szczegółowych). Po opracowaniu celów operacyjnych, opracowywanie są zadania (projekt).

Problemy strategiczne:

- Kryzys rodziny (rodzina z osobami niepełnosprawnymi, starszymi, rodziny z patologiami),
- Zjawisko marginalizacji różnych grup społecznych (alkoholicy, rodziny ubogie, wielodzietne),
- Bezrobocie,
- Zapewnienie bezpieczeństwa społecznego,
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi- wykorzystanie potencjału partnerów społecznych.

Cele strategii:

1. Doskonalenie systemu pomocy społecznej w gminie (dotarcie do osób, które najbardziej potrzebują pomocy),
2. Opieka nad rodziną, dziećmi i młodzieżą ze środowisk patologicznych oraz organizowanie wparcia dla dzieci i młodzieży z rodzin zagrożonych kryzysem,

3. Usługi opiekuńcze,
4. Budowa systemu wsparcia osób niepełnosprawnych, co zapewni im możliwość aktywnego uczestniczenia w życiu gminy.
5. Stworzenie i doskonalenie systemu zapobiegania bezrobociu i wychodzenia z tej dysfunkcji.

Cele główne:

- Bezpieczeństwo socjalne mieszkańców gminy,
- Kompleksowa opieka nad rodzinami,
- Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych,
- Zapobieganie ubóstwu.

Cele operacyjne:

1.Ograniczenie bezrobocia przez:

- Aktywne formy przeciwdziałania bezrobocia (prace interwencyjne, roboty publiczne, staże absolwenckie),
- Współpraca gminy z Powiatowym Urzędem Pracy w Busku-Zdroju,

2. Skuteczny system polityki zdrowotnej przez:

- Stały dostęp do lekarza pierwszego kontaktu w Gminnym Ośrodku Zdrowia w Pacanowie,
- Współpraca ze szpitalami powiatowymi i specjalistycznymi, a także szybka pomoc ambulatoryjna.

3. Bezpieczeństwo publiczne przez:

- Współprace z Powiatową Komendą Policji w Busku - Zdroju.

4. Doskonalenie systemu pomocy społecznej przez:

- Szkolenia, warsztaty dla pracowników pomocy społecznej,
- Współpraca z innymi placówkami pomocy społecznej na terenie powiatu, województwa.

5. Realizacja Gminnego Programu Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przez:
   - Utrzymanie punktu konsultacyjnego dl osób uzależnionych,
   - Kontynuacja kontroli punktów alkoholowych na terenie gminy Pacanów.

VII. WDRAŻANIE STRATEGII I MONITOROWANIE JEJ REALIZACJI

Podstawowym przesłaniem strategii rozwiązywani problemów społecznych jest stworzenie systemu w miarę możliwości pozwoliłyby zapewnić bezpieczeństwo socjalno-bytowe mieszkańcom gminy.

Opracowana strategia jest dokumentem bazowym przy konstruowaniu programów operacyjnych i projektów określających sposób oraz metody realizacji zamierzonych przedsięwzięć.

Poprzez realizację tego typu programów będzie można osiągnąć wyznaczone cele strategiczne i operacyjne. Programy te zawsze mają charakter ogólnych zarysów działań, bez szczegółowych rozstrzygnięć, terminarzy, budżetów. Uszczegółowienie programów strategicznych następuje dopiero na poziomie taktycznymi i operacyjnym, czyli w fazie wdrażania. Wynikające ze „ Strategii" podstawowe programy rozwojowe, z rozpisanymi na kartach programowych celami głównymi, operacyjnymi i zadaniami powinny być opracowane przez powołany do tego celu zespół programowy, składających się ze specjalistów z branż, które będą uwzględnione w programie. W ramach opracowania programu zespołu ten powinien:

- Dokonać analizy SWOT dla poszczególnych programów, wykorzystując zapisy zawarte w „ Strategii",
- Wybrać i podporządkować poszczególnym programom pełną strukturę celów,

- Ustalić zadania, które posłużą osiągnięciu wytycznych celów,
- Opracować harmonogram realizacji zadań oraz źródeł finansowania,
- Dobrać zasady monitoringu realizacji programu.

Wobec zmieniających się uwarunkowań i potrzeb niezawodną metodą kształtowania rzeczywistości będzie ciągłe monitorowanie zmian, współzależność z nim diagnozowanie, jako podstawy strategicznego zarządzania.

Tylko w ten sposób strategia może być skutecznym narzędziem zarządzania, spełnić swoją rolę w kształtowaniu skutecznej polityki społecznej, zgodnie z przyjętymi celami i aspiracjami lokalnej społeczności.

Osiągnięty w wyniku pracy zespołu do spraw budowania strategii, zapis strategii nie stanowi dokumentu zamkniętego. Zmieniającej się potrzeby społeczne w czasie i pod wpływem różnych czynników wymuszają stałe aktualizowanie strategii. Realizacja strategii winna być monitorowana na bieżąco, a wnioski wrażanie o programów.

„Strategia" i wynikającej z niej programy powinny być corocznie weryfikowane, zwłaszcza w okresie poprzedzającym prace na budżetem kolejnego roku, czyli przed podejmowanie decyzji finansowych.

Planowanie strategiczne wymaga zwiększenie efektywności administracji samorządowej, co skłania do poszukiwania różnych narzędzi wspomagających ich działania. Odpowiedzią na to zapotrzebowania może być wprowadzanie w strukturę organizacyjną gminy lub innej jednostki organizacyjnej, stanowiska zajmującego się koordynowaniem i wspomaganiem wszelkich działań związanych z wdrażaniem „ Strategii" i programów rozwojowych. Stanowisko to powinno poszukiwać możliwości finansowania projektów oraz tworzyć platformę współpracy wszelkich zainteresowanych osiągnięciem zawartych w „Strategii" celów. W zakresie obowiązków tego stanowiska może być także monitorowanie przebiegu realizacji przyjętych programów.

VIII. POTRZEBY W ZAKRESIE ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy sytuacji gminy w zakresie problemów społecznych stwierdzono, iż należy:

- Podjąć działania związane z interwencją kryzysową,
- Realizować specjalistyczne poradnictwo,
- Szkolić i doskonalić kadry pomocy społecznej,
- Podejmować działania na rzecz rodziny poprzez współpracę z gminnymi strukturami pomocy społecznej,
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi,
- Organizować opiekę dzieciom całkowicie lub częściowo pozbawionych opieki rodziców oraz dzieciom niedostosowanym społecznie,
- Podejmować działania z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej na rzecz osób niepełnoprawnych,
- Stworzyć system pomocy rodzinie,
- Pozyskać wolontariuszy.

Działania zapobiegające występowaniu przemocy:

1. Pierwsza pomoc:

– telefon zaufania,
– policja, pogotowie,
– ośrodek pomocy społecznej,
– placówki służby zdrowia,
– punkt konsultacyjny,
– Ośrodki Interwencji Kryzysowej,
– Komitet Ochrony Praw Dziecka,
– Schroniska dla dzieci i kobiet.

Potrzeby w zakresie rozwiązywania problemów społecznych mogą ulegać zmianie w czasie i pod wpływem różnych czynników. Zmiany sytuacji

adresatów pomocy społecznej wymuszają również korektę środków oddziaływania ze strony instytucji zajmujących się szeroko rozumianą pomocą n rzecz osób potrzebujących różnego rodzaju wsparcia.

Dużą wagę przy rozwiązaniu problemów społecznych i walce z najważniejszymi kwestiami społecznymi odgrywają organizacje pozarządowe. Stanowią one nieodłączny element społeczeństwa obywatelskiego. Dzięki swej elastyczności, dobrej znajomości środowiska lokalnego i wypracowanym form działania są skuteczne i wpływają na funkcjonowanie swych klientów. Są to organizację, które nie są nastawione na zysk, a w swej pracy w znacznej mierze opierają się na wolontariuszach. Oczywiście nie może całkowicie zwolnić państwa od odpowiedzialności za los ludzi potrzebujących pomocy. Jego rolę jest umiejętne pokierowanie całością współpracy pomiędzy sektorem publicznym, a społecznościami lokalnymi reprezentowanymi przez organizacje pozarządowe.

Najlepszą metodą takiej współpracy jest kontraktowanie usług na rzecz potrzebujących. Metoda ta stawia na równi wysyłki podejmowane przez organizacje pozarządowe z poczynaniami sektora publicznego, tworząc autentyczny partnerów w walce o zaspokojenie potrzeb najsłabszych jednostek i przywrócenie ich społeczeństwu.

Działania podejmowane w zakresie rozwiązywania problemów społecznych winny być ukierunkowana na:

- bezpieczeństwo socjalne mieszkańców,
- doskonalenie systemu pomocy dziecku i rodzinie,
- doskonalenie systemu pomocy osobom niepełnosprawnym,
- działania prospołeczne- wolontariat,
- doskonalenie pracy socjalnej.

IX. WNIOSKI I UWAGI KOŃCOWE

Realizacja Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pacanów to wprowadzenie w życie nowoczesnego modelu polityki społecznej gminy dającego podstawę do rozwiązania problemów zgodnie z lokalnymi potrzebami.

Strategia jest drogowskazem i instrumentem działania władz samorządowych i instytucjach pomocy społecznej, który ułatwi podejmowanie skutecznych działań dotyczących poprawy jakości życia mieszkańców gminy
Celem strategii są działania długofalowe polegające na inwestycji w kapitał ludzki, edukację,. Poprawę sytuacji materialnej rodzin, działania na rzecz poprawy rynku zatrudnienia. Priorytety sformułowane zostały zgodnie z ich hierarchią wraz ze wskazaniem sposobów ich osiągania oraz dążenia do nich.
Aby jednak strategia spełniała oczekiwania jest pobudzenie instytucji lokalnych do aktywności oraz integracji wszystkich środowisk lokalnych.